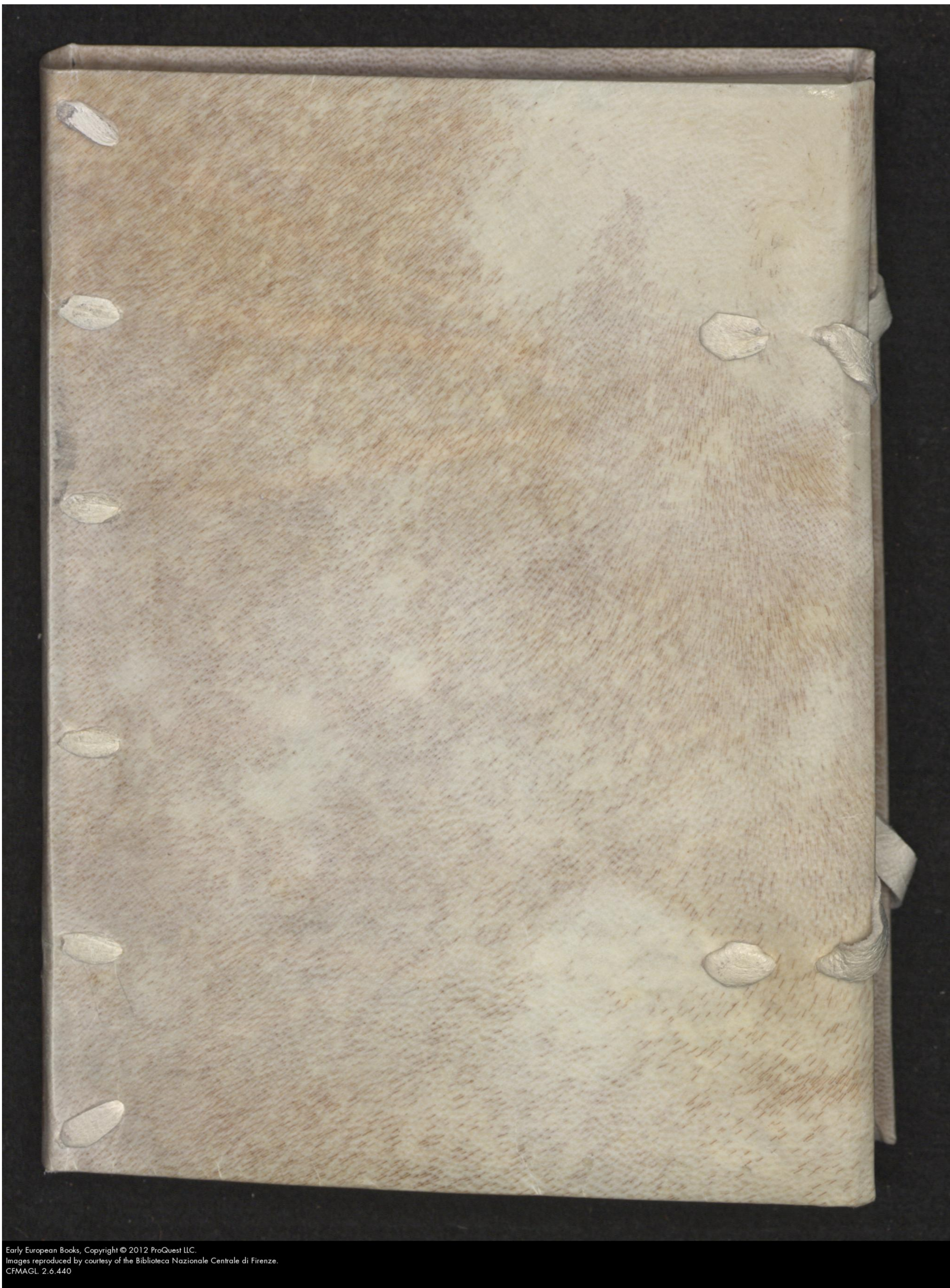
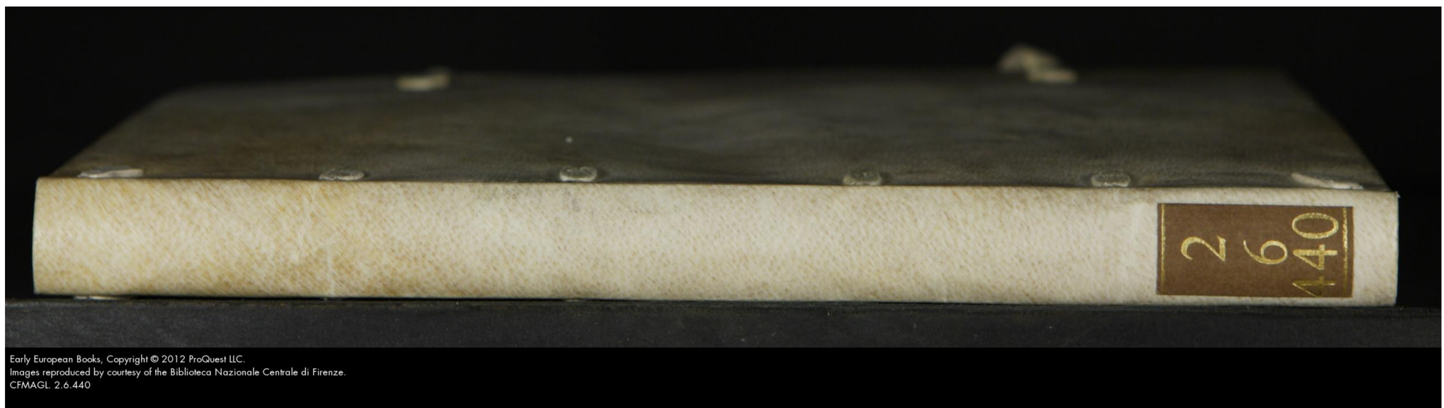

2
6
440

monumentis literarum commendauerint, ut eæ certis festiuis diebus populo Christiano propositæ, incitamento sint, ad similia in afflictionibus perferenda, paremque fortitudinem & perseuerantiam in aduersis certaminibus adhibendam. Nihil enim est aliud uniuersa Christiani hominis uita, q̄ militia super terram. Iuxta illud Chrysostomi: Tu Christiane delicatus es miles, si putas te sine pugna uincere, sine certamine triumphare, exerce uires fortiter, dimica atrociter, in prælio isto concerta, consydera pactum, quod spopondisti: conditionem, quam accepisti: militiam, cui nomen dedisti, hoc pacto cuncti pugnant, hac conditione uniuersi uicere Christiani, &c. Haud abs re & nos quoq; uidebamur facturi, si præsentes hos nostri sęculi & ordinis martyres, pari pietate ac industria descriptos, curaremus in publicum uenire, ac candidis animis per Typographorum operam immortalitati consecrari, præsertim cum hij eo nobis maiori debeant esse hortamento ad eundem calicem, si ita Deo placuerit, bibendum, quo et ętate propiores, & propter eundem ordinem eandemq; uitæ regulam nobis fuere coniunctiores.

Porrò autem uobis Reuerende Pater, ob id

potissimum præsentem hanc historiam transmittendã, uestroq́ nomini peculiariter nuncupandam duximus, ut quemadmodum hactenus & uitæ instituto & periculis sustinendis, proximè ad istorum sanctorum Martyrum imitationem accessistis, ita et in posterum ipsorum exemplo ad perseuerandum, quaq́ cœpistis uia, intrepidè pergendum & ad cursum alacriter consummandum animemini, incitemini et corroboremini. Non defuit antehac animus uester martyrio, sed potius animo uestro martyrium defuit, qui pro Christi charitate ac nostræ religionis zelo, innumerabiles in huncusq́ diem peregrinationes, labores, molestias & uitæ discrimina sustinuistis, dum primum Hildesemensi Carthusia excedere iussi, ac mox à Reuerendo totius ordinis patre & capitulo generali commissione legitime accepta, nullum diem intermisistis, nullamq́ue uobis requiem concessistis, quin in diuersis Carthusijs ab Apostatis passim ablata repeteretis, diruta repararetis, deprauata reformaretis, omniaq́ tandem in pristinam & Catholicam Orthodoxorum patrum integritatem reuocaretis, qua in palæstra, dum fœliciter, aspirante cœlesti fauore, luctamini, quantam odij molem,
quan-

quantamq́ue huius mundi magnatum & potentum inuidiam sustinueritis, hac præsertim turbulentissima tempestate, facile est cuiuis non imprudenti per sese æstimare. Ceterum, quemadmodũ uos istis uestris laboribus, nisi ab ipso sufficiente omnis boni remuneratore Deo, condignã mercedem nunq̃ accipietis: ita currentibus uobis calcar addere, & pro uirili allaborare, ut in salutari isto opere ad finẽ usque perduretis, nullã, sicuti planè nobis persuademus, apud uos utique in reprehensionẽ unq̃ incurret. Quinimò presentẽ hanc nostrę erga Reuerendam uestrã paternitatẽ obseruantię significationẽ, tanto speramus uobis futurã gratiorem, quanto Carthusianorum istorũ Martyrum historia, propter eundem (sicuti iam aliquoties dictum est) ordinẽ eandemq́ue uitę regulã, planeq́ue contemporaneã nobis pasſionẽ, efficacius, uiuidius, & expresſius potest uos in magnanimis & diuinis istis uestris operibus confirmare & corroborare, adiutore patre cœlesti, qui ut similiter perficere non dedignetur, quod in uobis, tanq̃ singulari ad hoc delecto organo incœpit, per Dominũ nostrum Iesum Christũ indesinenter obsecramus. E dicta nostra domo ad Moguntiã sita, Anno Dominicę incarnationis. 1550. Mense Iulio.

VENERABILIBUS ET RELIGIOSIS VIRIS ac Dominis, Vito à Dulken Priori, & Guilielmo à Sittart Procuratori Carthusię Moguntinæ, suis in Christo colendis Patribus, Cyprianus Vomelius à Stapert, LL. Doctor, S.

Constituunt alij speciosa toreumata Diuis,
Dum precio grandi marmor eburq; parãt.
Votiuas alij ponunt de more tabellas,
Quas rude miretur uulgus in æde sacra.
Est quoq; qui statuas auro gemmisq; decoret,
Ingenij cupiens ædere signa pij.
Ast hæc cuncta loco tantum spectantur in uno,
Quoq; minus prosunt, hoc minus illa probem.
Vos ô Vite Prior facitis præclarius ergo,
Atq; domus curam tu Guilielme gerens:
Qui studio unanimi & syncera mente, piorum
Aeditis in lucem facta stupenda Patrum,
Vt iam cognosci possint, cernìq; legiq;,
Quâ Sol Oceani flammiger ambit aquas,
Vtq;

Vtq; hæc Christicolas doceant exempla per orbem,
Vulnera pro Domino ferre Crucemq; suo.
Hanc operam uestram laudare uiriliter ausim,
Atq; alijs multis præposuisse uelim.
Hæc uestros animos intentio sancta decebat,
Hæc exercitij cura beata fuit.
Qui uelit, aspiret grandes ad opes & honores,
Hæc sit uestra quies, uester hic esto labor.
Cumq; sacris hymnis precibusq; Deoq; uacatis,
Nostra, precor, uestri pars quota sit meriti.

TABVLA AFFIXA Ad SE-
pulchrum Thomæ Mori.

Vita Thomæ Mori.

THomas Morus vrbe Londinensi, familia non celebri, sed honesta natus, in literis utcunque uersatus, quum & causas aliquot annos iuuenis egisset in foro, & in urbe sua pro Shyreno ius dixisset, ab inuictissimo Rege Henrico Octauo (cui uni Regum omniũ gloria prius inaudita contigit, ut fidei defensor, qualẽ et gladio se et calamo uere prestitit, merito uocaretur) adscitus in Aulam est, delectusq; in Consilium, & creatus Eques, Proquæstor primum, post Cancellarius Lancastriæ, tandem Angliæ, miro Principis fauore factus est. Sed interim in publico Regni Senatu lectus est Orator populi.

Preterea Legatus Regis nonnunquam fuit, aliâs alibi. Postremo uero Cameraci, comes & collega iunctus principi legationis Cuthberto

Tunstallus.

Tunstallo, tum Londinensi, mox Dunelmensi Episcopo. Quo uiro uix habet Orbis hodie quicquam eruditius, prudentius, melius. Ibi inter summos Orbis Christiani Monarchas rursus refecta fœdera, redditamq; mundo diu desideratam pacem, & lætissimus uidit, & legatus interfuit, quam superi pacem firment, faxintque

que perennem. In hoc officiorum uel honorum cursu, quum ita uersaretur, ut neque Princeps Optimus operam eius improbaret, neque Nobilibus esset inuisus, nec iniucundus populo, furibus autem, homicidis, hæreticisquè molestus. Pater eius tandem, Ioannes Morus Eques, & in eum Iudicum ordinem à Principe cooptatus, qui Regius confessus uocatur, homo ciuilis, suauis, innocens, mitis, misericors, æquus & integer, annis quidem grauis, sed corpore plus quàm pro ætate uiuido. Post quam eò productam sibi uitam uidit, ut filium uideret Angliæ Cancellarium, satis in terra iam se moratum ratus, libens emigrauit in cœlum. At filius defuncto patre (cui quàm diu super erat comparatus, & iuuenis uocari consueuerat, & ipse quoque sibi uidebatur) amissum iam patrem requirens, & editos ex se liberos quatuor ac nepotes undecim respiciens, apud animum suum cœpit persenescere. Auxit hunc adfectum animi subsequuta statim, uelut adpetentis senij signum, pectoris ualetudo deterior. Itaque mortalium harum rerum satur, quam rem à puero penè semper optauerat, ut ultimos aliquot uitæ suæ annos obtineret liberos, quibus huius uitæ nego-

Qualis in Magistratu fuit Morus.

Pater Mori.

Philosophia Mori.

negotijs paulatim se subducens, futurę posit immortalitatē meditari, &c. Tandem Anno Millesimo quingentesimo tricesimo quinto, sexto Nonas Iulij, ob defensionem Iustitiæ capite truncatus, fœliciter migrare meruit ad Christum. De quo infra latius folio 3. B.

Bernardus ad Carthusianos fratres de monte Dei.

Nolite timere pusillus grex, ait Dominus: sed omnino confidite, quia complacuit Deo Patri, dare uobis regnum. Videte fratres mei uocationem uestram. Altissima enim est professio uestra: cœlos transit, par angelis est, angelicæ similis puritati.

Quicquid habes meriti, præuentrix gratia donat,
Nil Deus in nobis præter sua dona coronat.
Tendimus huc omnes, metã properamus ad unam,
Tristia damnatis, sunt gaudia plena beatis.
Dignior est sceptro, & regni diademate uirtus,
Post obitum æterna manet sequiturq́; sepultos.

De

DE CAPTIVITATE ET MARTYRIO D. IOannis Phischeri, Episcopi Roffensis, propter secundas nuptias Regis, & constitutionem schismaticam.

Euerendus Pater D. Ioannes, Episcopus Roffensis, dum per pastoralem curam apud oues sibi cõmissas residens, custodiret uigilias noctis supra gregem suum, tum uitę sanctimonia atq; austeritate, tum administrandis Sacramentis, tum assiduitate docendi uoce simul & scriptis, deniq; mira liberalitate in egenos, benignitate in studiosos multis annis uerũ agebat Episcopum. Hic ergo quasi stella matutina in medio nebulę, & quasi luna plena in diebus nostris, & quasi sol refulgens, sic effulsit in templo Dei, errantiumq; tenebras suę sanctitatis et eruditiõis splendore discussit. Verum talis ac tantus uir, qui in diebus suis placuit Deo, & inuentus est iustus, dum urgente conciencia primum quidem secundis nuptijs, quas Rex (re. u-

diata & superstite D. Catharina prima uxore sua) cum quadam Anna superducta, Anno Domini M. D. XXXIIII. celebrare constituerat, tum uerbis tum scriptis contradiceret: Deinde nouæ constitutioni totius Concilij seu Parlamenti regij (quæ Regem ipsum supremũ post Christum, tam in spiritualibus quàm temporalibus, regni caput, sub pœna corporum & rerum, ab omnibus suscipiendum & tenendum, & omnem aliam extra regnum Ecclesiasticam potestatem abnegandam, schismatica temeritate mandauerat) sese Dei solius & ueritatis intuitu, constanter opponeret, per satellites publica potestate apprehensus, & in arce seu turri Londoniensi multis diebus captiuus detentus est. Hinc XV. Kalendas Iulij, Anno XXXV. productus, & ad curiam prope Westmonasterium frequenti satellitum armatorum stipatu, perductus est, partim nauigio, partim equo, ob corpusculi debilitatem, quam præter ętatem auxerat carceris incommoditas, licet ipse ualetudinem suam ieiunijs & uigilijs, studijs & laboribus ac lachrymis, uehementer aggrauasset. Ille uero, tametsi non ignoraret eius cognitionis exitum, nihil tamen perturbatus est, sed placito ac

prope

prope etiam ad hilaritatem uultu composito, ad tribunal euocantibus paruit. Cumque super obiectis articulis interrogaretur, iuxta D. Thomę Mori, & aliorum qui sequuntur martyrum responsa, in sequentibus fusius expressa, per omnia Catholicè respondit, adeo, ut mirarentur aduersarij conformitatem responsorum, nescientes unum ueritatis spiritum, unam per omnes eloqui ueritatem. Quapropter iuxta morem eius regionis, per duodecim uiros, ad pronunciandum de eo (num morte dignus esset, qui constitutioni Parlamenti obstitisset) delectos, fœdo & terribili mortis genere damnatus est, simul atque Regi uisum esset. Hoc adiectum creditur, si forte spe ueniæ posset à sententia deduci, supplicio territus Carthusianorum, qui paulò ante, suspensi, euiscerati, & membratim diuisi fuere. Quod autem mitiore pòst pœna affectus est Roffensis, quàm minabatur iudicum sententia, in causa fuisse putatur, quòd metuerint, ne senex & exhausto corpusculo, si per uiã tam longam rheda trahàue tractus fuisset, ut alij, sponte expiraret. Igitur noster Roffensis accepta tam horrendæ mortis sententia, quum satellitibus stipatus reducere ur in arcem, ut ad ostium uentum est, uersus ad satel-

lites hilari placidoq́ꝫ uultu: Plurimam (inquit) boni uiri, uobis habeo gratiam, pro officio quo me euntem & redeuntem deduxiſtis. Dixiſſes hominem ex hilari ſuauiq́ꝫ redire conuiuio, adeo & color erat iucundior, & ipſe toto corporis geſtu, quatenus per grauitatem licuit, lętitiam quandam prę ſe ferebat, ut nemini non eſſet perſpicuum, ſanctiſsimum uirum, ceu iam portui uicinum, toto pectore ad illam beatam tranquillitatem aſpirare. Nec diu dilata eſt mors. Ad decimum Calen. Iulij productus in planiciem, quã Angli uulgo dicunt turris collem, uultu non ſolum conſtanti, uerum etiam alacri, paucis allocutus eſt populum. Primum Regi Regnoq́ꝫ bene precatus eſt. Mox ardenti magis quàm prolixa oratione ſeipſum, Dei miſericordiæ commendauit: ſimulq́ꝫ procumbens in genua, gracili & exhauſta ceruice ſecurim accepit. Neque enim apud Anglos carnifices gladio ceruicem incidunt, ſed damnato in truncum ad id apparatum inclinanti, ſecuri caput amputant. Quanto cum animi dolore uiderint hoc ſpectaculũ, quibus religio pietasq́ꝫ cordi eſt, & qui Chriſti ſpiritum in paſtore operantem experti fuerant, facile quiuis ex ſe poterit æſtimare.

Fertur

Fertur quidem, quum Episcopi Roffensis caput esset in ponte Londoniensi de more expositum, non solum non emarcuisse, uerum etiam magis effloruisse, uiuoq́ꝫ factum similius. Ea res seu fama, quum uulgo increbuisset, sublatum est atqꝫ abditum. At ueriti ne idem eueniret in capite Thomæ Mori, priusquam exponeretur, aqua feruenti decoctum est, quo plus haberet horroris. Heu quomodo morit̃ iustus, & nemo percipit corde: Heu quomodo sanctus Doctor Ecclesię, pręco Dei, propugnator fidei, uerus pastor, dans animam pro ouibus suis, tanquam fur & latro propter uilissimam adulteram, pro suis sceleribus postmodum ultimo supplicio, ab ipso Rege affectam, diutissimo carceri mancipatur, & propter unitatem fidei & Ecclesiæ tuendam, turpi mortis genere necatur, dum Christum & eius sermones erubescere coram hominibus recusat. Ioan. 10.

De D. Thomæ Mori captiuitate, bonorum confiscatione, & ultimo supplicio, propter confessionem ueritatis.

Homas Morus non ita pridem regni Britannici Cancellarius (qui hanc sęuam tempestatem uenturam tum pręsentiens, ne cogeretur innocentibus inferre, quod in se ipso iam perpessus est) officium Cancellariæ, quod proxima post Regem dignitas est, sponte resignauit. Cumq; secundis Regis nuptijs ex solo Dei timore contradiceret, bonis suis omnibus priuatus, & perpetuo carceri addictus est. Anno autem Domini M. D. XXXV. Calendis Iulij, ex arce Londoniensi, eductus ac Magistratui & iudicibus à Rege ordinatis præsentatus fuit. Ibat reus baculo innixus, tam longam uiam, corpore graui infirmitate in carcere debilitato, nihil tamen perturbationis uultu præ se ferens. Primum recitati sunt articuli criminum, quæ illi obijciebantur. Mox Cancellarius, qui Moro successit, ac Dux Nortfordij, hunc in modum reum allocuti sunt. Vides More te quidem ex hac parte in Regiam maiestatem grauiter deliquisse, nihilominus tantum de ipsius clementia & benignitate confidimus, si pœnitere uolueris, tuamque hanc temerariam opinionem, cui pertinacissime adhæsisti, in melius commutare, te

delicti

delicti remiſsionē facile conſecuturum. Quibus Morus, Magnifici uiri, uobis (inquit) gratiam habeo, de ueſtra erga me beneuolentia. Verum illud ſolum Deum optimum maximum oro, ut ipſius ope adiutus, in hac mea recta opinione uſque ad mortem perſeuerare ualeam. Quantum autem ad accuſationes, quibus oneror, attinet, uereor ne uel ingenium, uel memoria, uel uerba ad explicationem ſufficiant, cum non ſolum impediat articulorum prolixitas & magnitudo, uerum etiam diuturna in carcere detentio, necnon ægritudo debilitaſque corporis, qua nunc ſum affectus. Tum iuſſu Magiſtratus allata eſt ſella, qua cum reſediſſet, hunc in modum ſermonem proſecutus eſt.

Quantum ad priorem partem accuſationis pertinet, quæ habet. Me, quo magis animi mei contra Regem maleuolentiam oſtenderem, in contentione de ſecundo eius matrimonio, perpetuo obſtetiſſe sereniſsimæ eius Maieſtati, nihil aliud habeo reſpondere, niſi quod iam antea dixi, id urgente conſcientia me feciſſe. Non enim uolebam nec debebam Principem meum celare ueritatem. Quod niſi feciſſem, præſertim in re tanti momenti,

unde pendebat & Principis honor & regni tranquillitas, tum uere fuissem quod nunc obijcitur, maleuolus, perfidus & proditor. Ob hoc delictum (si modo delictum dici debet) grauissimas dedi pœnas, exutus omnibus facultatibus meis, illisque fisco addictis, ac perpetuo carceri adiudicatus, in quo iam menses quindecim totos fui detentus. Sed his omissis, tantum ad ea respondebo, quæ sunt huius negocij præcipua. Dicitis me pœnam commeruisse, quam infligit constitutio seu statutum, in proximo Procerum conuentu, me in carcere agente, factũ, quasi malitioso ac perfido animo, proditoriè detraxerim Regiæ maiestati, famam, honorem, ac dignitatem, quę illi per dictam constitutionem consensu omnium erant tributa, uidelicet quòd ibi Rex declaratur sub Iesu Christo supremum caput Ecclesiæ Anglicanæ. Atque ante omnia quòd mihi obijcitis, me nihil uoluisse respondere Secretario Regis ac uenerabili maiestatis illius Concilio, quando me interrogabat, quæ nam esset mea de illo decreto sententia. Respondi me iam mundo mortuum esse, nec istiusmodi negocijs amplius sollic tari, sed tantum meditari in passione Domini nostri Iesu Christi. Ad quod iam

clare

clare respondeo, uobis ob huiusmodi meum silentium me morti adiudicare non licere. Quoniam neque uestrum decretum, neque ullæ leges mundi possunt quenquam ob silentium addicere morti, sed tantum ob dictum uel perpetratum facinus. De occultis enim solus iudicat Deus. Tum regius Procurator suscipiens sermonem, Huiusmodi (inquit) silentium certum aliquod indicium erat & obscura significatio, malignæ alicuius cogitationis contra ipsum decretum, propterea, ꝙ omnis subditus syncerus & fidelis Regi, si de dicto decreto interrogetur, tenetur citra omnem dissimulationem respondere, Regium edictum esse bonum, iustum ac sanctum. Tum Morus. At si (inquit) uerum est, quod ius commune habet: Qui tacet consentire uidetur, meum istud silentium plus approbauit uestrum decretum q̃ infirmauit. Iam quòd dicis omnem fidelem subditum obligari, ut respondeat Regium edictum esse bonum, si interrogetur. Respondeo bonæ fidei subditum magis obligatum esse Deo, conscientiæ & animæ suæ, quàm ulli alij rei in hoc mundo, maxime si talis conscientia, qualis est mea, nihil offendiculi, nihil seditionis pariat domino suo. Nam illud

pro certo uobis affirmo, quod nulli mortalium hac in re detexerim conscientiam meam.

Venio nunc ad secundum accusationis caput, quo arguor contra dictam constitutionem seu decretum uestrum machinatus fuisse, eo quod ad Roffensem scripserim octo paria epistolarũ, quibus illum animarim aduersus istud edictum. Equidem uehementer optarim eas epistolas hic proferri. Sed quoniam sicut uos dicitis, per Episcopum exustæ sunt, ipse uobis ultro illarum argumenta commemorabo. In quibusdam tractabantur res familiares, sicut nostra uetus consuetudo & amicitia postulabat. Vna ex illis responsum ad ipsius epistolam habebat, qua scire desiderabat, quo nam modo respondissem in carcere, cum prior examinarer super dicto decreto. Cui respondi me meam conscientiam exonerasse, & rationem esse secutum: idque ut ipse similiter ageret, admonebam. Hæc fuit, ita sit mihi Deus propitius, mearum literarum sententia. Harum igitur causa non possum per uestrum decretum siue edictum addici morti.

Quod uero ad tertium articulum attinet, qui continet me cum à Senatu examinarer, respondisse

disse, uestrum decretum simile esse gladio ancipi, ut qui obtemperaret, periclitaretur de salute animæ, qui auersaretur, amitteret uitam, ac eadem respondisse Episcopum Roffensem, sicut dicitis: Ex quo appareat hæc inter nos de composito agi, utroque eodem modo respondente. Ad hæc respondeo, me non simpliciter, sed sub conditione esse locutum, Videlicet si esset aliquod statutum simile gladio ancipiti, quo nam modo quisquam hominum sibi posset cauere, ne alterutram aciem incurrat? Porro quid responderit Episcopus Roffensis, ignoro, & fieri potest, ut eodem modo responderit. Si illius oratio cum mea congruebat, id nequaquam accidit ex conspiratione, sed potius ex ingeniorum ac doctrinæ similitudine. Breuiter illud pro certo habetote, me nunquam malitiose quicquam locutum contra uestrum decretum. Interim tamen fieri potuit, ut multa ad concitandum mihi odium apud Regiam Maiestatem deprauate sint perlata.

Post hæc uocati sunt per ministrum publicum duodecim uiri, iuxta gentis illius consuetudinem, quibus traditi sunt articuli, ut super illis

consultarent ac iudicarent, an Morus malitiose contra decretum peccauisset. Qui cùm per horæ quartam partem secessissent, reuersi sunt ad Principes & Iudices delegatos, ac pronunciarunt Gylthi, hoc est, condemnandus aut dignus est morte. Mox Cancellarius pronunciauit sententiam iuxta formulam memorati decreti.

His ita peractis, Thomas Morus sic orsus est loqui. Quando (inquit) morti sum adiudicatus (rectene an secus, nouit Deus) ad exonerandam meam conscientiam, libere uobis de uestro decreto dicam quod sentio. Primum illud dico, me septem annis intendisse animum studiumq́ꝫ meum in istam causam. Verum hactenus in nullo doctorum ab Ecclesia probatorum reperi scriptum, quod Laicus, aut ut uocant secularis, possit esse caput status spiritualis aut Ecclesiastici. Hic Cancellarius interrumpens Mori sermonem, Domine More (inquit) ita ne tu uis haberi sapientior meliorisque conscientiæ omnibus Episcopis, tota nobilitate, toto deniqꝫ regno? Ad quæ Morus, Domine (inquit) Cancellarie, pro uno Episcopo, quem habes tuæ opinionis, mihi sunt facile centum, idq́ꝫ ex illorum numero, qui inter diuos relati sunt: & pro unico uestro Con-

cilio

cilio(quod quale sit, Deus nouit) pro me habeo omnia Concilia generalia, annis ab hinc mille celebrata: et pro uno regno, habeo Franciam, cęteraq́ꝫ Christiani orbis regna oĩa. Hic dux Nortfordij interpellans, Nunc (inquit) More perspicue liquet tua maleuolentia. Ad quæ Morus. Vt hæc loquar (inquit) non incitat maleuolentia, sed cogit necessitas, ad exonerandam conscientiam meã, teste Deo, qui solus scrutatur cor- Rom. 8
da hominũ. Pręterea hoc quoqꝫ addo, uestrum decretum perperam esse factum, quoniam ex professo iurastis, nihil unquam facere contra Ecclesiam, quæ per uniuersam ditionem Christianam unica est, integra & indiuidua. Neque uos soli ullam habetis authoritatem, citra aliorum Christianorũ consensum, condendi legem, aut instituendi Concilium aduersus unionem & concordiam Christianitatis. Sed non ignoro, cur me morti adiudicaueritis, uidelicet ob id, ꝙ nunquam uoluerim assentire in negocio noui matrimonij Regis. Sed tamen mihi magna spes est in bonitate diuina, quo'd quemadmodum sanctus Paulus legitur persecutus fuisse diuum Stephanũ, qui tamen iam unanimes agunt in coelo, sic nos qui discordes sumus in hoc mundo, in fu-

turo sæculo pariter sumus concordes, & perfecta charitate unanimes. Hac spe fretus, precor Deum, ut uos seruet unà cum Rege, eique dare dignetur bonos consultores.

Cum uero iam peracto iudicio, Morus in carcerem reduceretur, priusquam ad turrim esset peruentum, una filiarum, eius nomine Margareta, per mediam satellitum turbam ruens, flagrans immodico desiderio patris, nulla habita ratione sui, nec loci publici, nec circumstantium, uix tandem ad patrem perrupit, ibiq; collum eius amplexa, miserando fletu suum extremum dolorem est testata. Cumque illum aliquandiu arctissime constringeret, dolore uiam omnem uocis præcludente, pater permissu satellitum, eam hoc modo consolatus est. Margareta esto animo forti, nec te excrucies amplius. Ita uisum est Deo. Iam pridem nosti secreta cordis mei. Inde patre decem aut duodecim passibus abducto, rursus accurrit ad amplexum patris. Ibi Morus nullis emissis lachrymis, nulla uultus perturbatione, hoc tantum dixit. Vale, & Deum pro salute animæ meæ deprecare. Hic apud se quisque reputet,

quàm

quàm ualido pietatis mucrone transfixum sit cor Mori.

Inde septimo die Iulij, fuit capite truncatus, in magno campo, qui est ante Regiam: Ac pauca priusquam ob.runcaretur, loquebatur. Tantummodo rogans circumstantem multitudinem, ut pro eo orarent in hac uita. Ipse uicissim in alia uita intercederet pro illis. Præterea illos ardentissime hortabatur, ut Deum pro Rege suo deprecarentur, quatenus illi dare uellit rectum consilium & mentem bonam. Palam protestans se mori eius fidelem ministrum, in primis tamen Dei omnipotentis.

¶ *De D. Reginaldi Theologi Martyrio, responsis, & sententia mortis propter fidem Ecclesiæ.*

Nno M. D. XXXV. die quinta decima mensis Aprilis, in aula maiori de Vuestmunster, Principes & domini Angliæ, cæterique Iudices congregati, statuerunt quorundam religiosorum & sæcularium audire responsionem, qui nonnulla contra Regiam maiestatem dixisse, scripsisséue accusati, eorundem haberent redde-

re

reratione m. Itaque inter hos primo Doctor quidam Theologię, uir angelico uultu omnibus gratiosus, & spiritu Dei plenus, ex Abbatia dicta Syon, Londonij ordinis S. Brigittæ, interrogatus est per D. Cancellarium in hac forma. Cur soli (inquit) uos præsumptuosi uultis persistere in opinione uestra, quæ sententiæ datæ per Parlamentum, hoc est, per tam grandes dominos & Episcopos, omnesque ferè uniuersi regni proceres, contraria est? Ad quod idem Doctor respondit. Decreueram quidem imitaturus Dominum nostrum Iesum Christum, dum in iudicio coram Herode statueretur, nihil respondere: Verum quoniam me urgetis ad finem, quo tam meæ quàm hic astantium conscientijs satisfaciam, dico quod nostra opinio, si de testimonijs uerorumquè suffragijs agi posset, instructior copijs esset, atque testimonijs multo copiosior, quàm uestra. Siquidem pro quibusdam, quos tu ex unius regni Parlamento adducis, totum ego habeo mecum orbem Christianorum, exceptis adhuc his, qui sunt de hoc regno, non dicam omnes de regno, quoniam minor pars pro uobis est. Et dato, quod maior pars regni insectaretur opinionem meam, tamen

men

men id non fieret ex sententia, sed per externam duntaxat simulationem: idque metu amittendarum dignitatum ac honorum, aut spe fauoris regij sibi conciliandi. Super quo articulo, quantotius illi mandatum est per Secretarium regis, sub pœna incurrendi rigorem legis, quatenus manifestaret, quinam illi essent, de quibus loqueretur. Ad quod respondit omnes esse bonos huius regni. Et continuans suum primum propositum dixit. Quantum ad testimonia spectat defunctorum Patrum, ego pro mea parte habeo Concilia generalia, omnes pastores & doctores Ecclesiæ, qui fuerunt à mille quingentis annis, singulariter uero sanctos, Hieronymū, Ambrosium, Augustinum, Gregorium. Et certus sum, quòd postquam serenissima maiestas huius rei cognouerit ueritatem, erit supra modum offensa quibusdam Episcopis, qui hoc illi consilium dederunt. Post hęc mandabatur ei, ne ultra loqueretur, sed solum responderet ad hoc, quod causam grauare uidebatur, qua uidelicet ratione ipse per grandem malitiam, contra authoritatem Regis intra regnum multis dissuadere non ueretur, ne opinioni Regiæ maiestatis & Parlamenti consentirent. Tum ille, Ego (inquit) uo-

bis respondeo primum, Si starem in iudicio coram Deo, manifestum fieret, nunquam me contra Regem, nec contra quamcunque aliam personam, per malitiam declarasse meam opinionem homini cuicunq; uiuenti, sed quibus resistere nõ potui, ad exonerandum meam propriam conscientiam, id commisi in confessione. Verum est, me uehementer fuisse contristatum, postquam serenissimam Maiestatem in tanto deprehenderam errore, sed nunquam inde locutus sum aliter quàm dixi. Et si tunc non declarassem meam sententiam, ego iam declararem: quoniam in hac parte obligatus sum Deo, & conscientiæ meæ, & in talibus iure non possum offendere Principem meum, nec quemuis alium. Hinc illico impositum ei fuit silentium. Verum ille, Postquam non uultis (inquit) quòd amplius loquar, secundum legem uestram me iudicate. Inde cum audisset à duodecim uiris ad hoc delectis, se condemnari reum mortis, dixit cum magna constantia, Hoc est iudicium mundi. Deinde supplicauit Iudicibus, ut darent sibi spatium duorum aut trium dierum uitæ, ad præparandum conscienciam suam, qua mori possit, quomodo religiosum & bonum decet Christianũ. Cui re-

sponsum

ſponſum eſt, in ſola bonitate conſiſtere Regis, ſi uelit illi hoc præſtare, & id amplius in Iudicum non eſſe poteſtate. Ad quod ille, Credo (inquit) uidere bona Domini in terra uiuentium.

De crudeli mactatione diuerſorum, pro ueritatis teſtimonio.

PRior Londonienſis Carthuſiæ acceſsit Eleemoſynarium Regis & doctorem Latmer, & alium quendam Doctorem, dicens pro releuatione conſcientiæ ſuæ uelle dicere tria. Primum, uiſo quod Dominus noſter Ieſus Chriſtus dedit ſuis Vicarijs ſpiritualem poteſtatem per ſua uerba Euangelica: Et tibi dabo claues regni cœlorum, & nullus unquam doctorũ hęc uerba alteri dicta eſſe aſſeuerauit, pręterquam ſancto Petro ſoli, quę quidẽ poteſtas inde ad alios deriuat Apoſtolos, et conſequenter ad Papam & Epiſcopos. Quo ergo modo poſſent illa uerba intelligi de Rege homine Laico et ſęculari, quod ipſe ſit ſupremum caput, & primas Eccleſię Anglicanæ? Secretarius aũt Regis audiẽs uerba hęc, dixit. Tu ergo uis facere Regem presbyterũ, mandans ne amplius loqueretur. Poſtea per duodecim uiros pronunciata eſt

ſententia mortis, & executioni mandata, quarta die Maij anno xxxv. in huncmodum. Primum quatuor religioſi, quorum unus erat Doctor prę dictus, & unus ſolus presbyter ſæcularis (quoniam alter iunior accepit gratiam) tracti ſunt ex magna turri Londonienſi, per ciuitatem uſque ad locum iuſtitiæ, diſtantem à ciuitate per unum miliare francicum, ubique ſine aliqua reuerentia ordinis, aut habitus ſacerdotalis uel religionis, ſine degradatione, & in proprijs ueſtimentis appenſi ſunt patibulo, per groſſam quandam chordam, ne ſtrangularentur. Indeq; ſtatim depoſiti ſunt adhuc uiui. Deinde abſciſsis primum uerendis, & in ignem coniectis, extraxit eis ſpiculator corda eorum, quæ transfixit, & igne quoque cremauit. Inde abciſsis capitibus, corpora ſunt quadripartita, quæ poſtea poſita ſunt ſuper portas & loca publica dictæ ciuitatis. Et licet ad terrorem ſequentium, poſterior ſemper uiderit trucidationem præcedentium, priuſquam mortem ipſe exciperet, teſtor tamen multo tempore non uiſos, qui tanta ut hi conſtantia, perſeuerantes uſque in finem, mortem excepiſſent. Nam quomodo in animo non ſunt à uia ueritatis mutati, ita nec in uultu pallor, nec in uerbis trepida-

tio, nec in aliquo gestu corporis timor apparuit mortis. Spiritu nanque ueritatis roborati, pro qua ad mortis ibant agonem, alacres perinde ac olim tuti & sani fuerant, remanserunt. Rogabant autē Principes & astantes omnes perseueranter bene uiuere, Regi fideliter seruire, eidem in omnibus, præter ea quæ contra uoluntatem Dei & Ecclesiæ sunt, obedire.

Protestabantur quoque nunquam se fuisse Regi inobedientes, nisi in rebus quæ repugnabant sancto Euangelio & Ecclesię Catholicæ, atque ideo recipere se mortem non solum patienter, sed & perlibenter. Addebant prætetrea, agnoscentes magnam à Deo sese assequutos gratiam, quòd pro ueritate eis dedisset mori, & pro assertione huius Euangelicæ & Catholicæ doctrinæ, uidelicet Regem non esse supremum in spiritualibus primatem caputq́ꝫ Ecclesiæ Anglicanæ.

Cæterum, qui hęc uidimus, aut legimus siue audimus, gratias agamus Deo, qui spiritu induit fortitudinis atque zelo charitatis multos sibi amicos, qui in Anglia pro ueritatis testimonio sanguinem suum fuderunt. Cuiusmodi sunt Episcopus Roffensis, Thomas Morus, Carthu-

siensis multi, aliorumque ordinum constantes omnes, quorum capita membráue post mortem stipitibus affixa, prædicant nobis, quam fidem quámue charitatē ad Christum & Ecclesiam, debeamus habere usque in mortem, hocque à se factum suo nobis exemplo commonstrant. Cecidit enim illis in gloriā multo maiorem sic patibulis & stipitibus esse affixos, quàm cum auro gemmisque sepultos. Ab omnibus enim transeuntibus eorum constantia discitur, prædicatur, atque in mundum traducitur: quo cæteri quoque discant, homines adhuc in mundo superesse, qui non timent eos, qui corpus possunt occidere, sed eum potius, qui potestatem habet & corpus & animam mittere in gehennam.

¶ Paßio XVIII. Carthusianorum in regno Angliæ: Qui pro eo quód schismati adhærere, & ab unitate Ecclesiæ Catholicæ segregare nolebant semetipsos, crudeliter martyrizati sunt. Præfatio.

Euerendo Patri D. Ioanni Priori maioris Carthusiæ, totius ordinis nostri Primati dignißimo, Frater Mauritius Channey Anglus, mona
chali

thali nomine indignus, reuerentiam & obedientiam offert promptissimã. Postquam omnipotenti Deo placuit, somnum dare dilectis patribus & professis domus olim dedicatæ in honorem Annunciationis beatissimæ matris Dei, dulcissimæ uirginis Marię, ordinis nostri Carthusiensis, iuxta ciuitatem Londoniarũ, in Prouincia Angliæ, ut requiescant à laboribus suis, Reuerende Pater, de eorum uigilia & somno paternitatem uestram certiorem reddere operę precium existimaui. Nam ex quo altare illud sacrilegum erectum est in Bethel, ut ultra non ascenderemus Hierusalem, ne conuerteremur ad Dominum, nullus ex cognatione nostra de eorum obitu uobis quicquam significauit: Quippe qui nec ausi fuimus, & nobis insidiatores undique, ne quid tale faceremus, erant positi. Nunc uero, quoniam eripuit me Deus de laqueo uenantium, & constituit super excelsam terram, semotum à timore nocturno, necessarium duxi, de his omnibus quę acciderunt nobis, nonnihil R. P. V. significare. Verum prius imitator factus filiorum Israël, quibus Iordanem ingressis, in terram promissionis perrecturis uisum fuit, ut durissimos lapides de medio Iordanis alueo

tollerent,

tollerent, & illos in loco castrorum ponerent, ut essent in monumentum filiorum Israël in æternum, per quale iter eduxerit eos Dominus, archa interim testamenti persistente in medio fluuij, donec omnia complerentur, quæ præcepit Dominus Iosue fieri: Ita & ego, ut plenius innotescat, quales fuerunt quos elegit Dominus in hæreditatem sibi, per sequelam agni benedicti, quocunque ierit, siue in uitam, siue in mortem, antequam Iordanem nostrum transiero, unde educturus cophinum meum plenum morticinijs seruorum Dei, non inconuenientia interseram, sed durissimos lapides torrentis nostri tollens, non docendi animo, sed potius refocillandi spiritum gratia, ponendo siue erigendo sedem sanctæ pausationis lassis & attædiatis, ex longitudine itineris per hunc terribilem montem, locum horroris & uastæ solitudinis, ne etiam penitus inchoare uiderer narrationem, ubi illi suum fœlicem consummauerunt cursum, & præsertim ex eo, quod sacra scriptura, eruditum filium doceat, gloriam esse patris, præsertim si filius nihil faciat, nisi quod uiderit patrem prius facientem, quæq; ipse ab eo omnia didicerit. Pater enim notam faciet filijs uirtutem & ueritatem suam.

am. Idcirco tum de patre, tum de filijs, & modo uiuendi in illo conuentu luculentius aliquid recensebo, ut in patre simul & filijs, laudetur & glorificetur Deus.

Et non existimet aliquis, ut laus aut fauor humanus ex affectu cordis mei, in caput meum redundaret, quia professus extabam in illo conuentu, aut ut uideantur ab hominibus opera bona inibi gesta, me ista relaturum. Ego enim nullatenus sum ulla laude aut gloria, quin potius omni uituperio ac ignominia dignus. Iudas traditor annumeratus erat inter duodecim Apostolos, audiebat, uidebat ac faciebat quæ & cæteri, uerum reprobatus fuit. Non est ęstimanda inchoatio boni, sed perficere bonum honorificum est, ut cum consummauerit homo, tunc incipiat accipere coronam salutiferæ uitæ, quam repromisit Deus perseuerantibus in bono usq; in finem. Sathan inter filios Dei affuit, neutiquam laudandus: Ego uero prodij ex istis, res in aperto est, sed non eram ex illis. Nam si fuissem ex illis, permansissem utiq; cum illis bibiturus calicē, quem & illi biberunt. Ego Saul inter Prophetas, ego filius Effrem, intendens & mittens arcum conuersus in die belli, abij retrorsum in non custo-

diendo quæ apud me reposita erant. Tanta sanctitas uigebat inter eos, quod ego non sum dignus uocari aut haberi, & multo minus laudari, quasi unus ex illis. Si mihi è cõsortio sanctorum eiecto, noua aliqua de eisdem filijs quidem hominum iam referenti, prouenire deberet laus, multo preclarior illi Cherub tam pulchre condito, propter pollutionem suæ sanctificationis in multitudine iniquitatum suarum eiecto de medio lapidum ignitorum, mira tamen postea de ipso filio Dei enarranti, quando dixit Domino Iesu: Scimus quis sis, Tu es Filius Dei: laus tribuenda foret. Quod nepharium est opinari, inanis ac friuola est exultatio (si fidem adhibeã Diuo Chrysostomo, uel tantillæ experientiæ meæ) cui remurmurat testimonium conscientię. Absit ergo, ut uocet me quis Noëmi, sed potius amarum, quia affixit et amaritudine repleuit me omnipotens. Egressus sum plenus, & uacuum reduxit me Dominus. Sufficiet mihi modo, si ex hoc quod ægero, gloria in excelsis ab angelis altissimo resonet, & in terra istis sanctis ueneratio ab hominibus bonæ uoluntatis impendatur, ac per misericordiam Dei reexurgat demolita uinea nostræ sanctæ religionis, & expandat palmites suos à

mari

mari usq; ad mare, & à flumine usq; ad terminos orbis terrarum, & ut hæc fiant forsan deposco. Illa tamen non dico, quasi hanc inanis gloriæ mortificationem accepissem, & iam perfectus essem, sed ut linguis alienæ laudis subtractis, ab igne malæ concupiscentię, qui clausus est in ossibus meis, facilius expediar, si quo modo prouocem carnem meam ad ęmulandum uirtutes illorum, de quibus loqui præsumo, ac tandem per gratiam Dei eorumq; merita, meæ oliuæ reinserar. Quod mihi largiri digneris & cito perficias, Iesu dulcissime te deprecor, Amen.

❧ *De uita sancta Prioris Londoniensis in conuersatione sua priuata, Caput primum.*

T autem in hac enarratione conuenientius progredi ualeam, ab ipso uenerabili patre præfatæ domus nostræ Priore, descriptionis exordium sumam. Iste reuerendus Pater, nomine Ioannes Houhton, de quo primo nobis sermo, ab honestis parentibus in comitatu Essexię,

in prædicta Angliæ patria ortus erat. Qui à parentibus literarũ ſtudio traditus, in eiſdem adeo profecit,ut gradum Baccalaureatus in utroque iure digne adeptus ſit in Academia Cantabrigenſi, quo adepto,eum parentes iam pubertatis annos ingreſſum, connubio iungere diſpoſuerunt: Quod perſpiciens latenter parentes declinauit,quia diſpoſitus ab eis ſtatus cõiugalis minus ſibi placuit.Diuinis enim ſeſe dedere ſtatuerat obſequijs. Clam igitur fugiens, latitabat cum quodam deuoto Presbytero,quoaduſq; ſacros ordines gradus ſacerdotalis aſcẽdere potuiſſet, quibus aſſumptis,ad parentes redijt, & tandem de omnibus quę ęgerat uel inuite pacatos reddidit. Sicq; in hoc ſtatu ſacerdotali per quatuor annos laudabiliter degens, poſtea ad ſuperiora uolare aſpirabat, quaſi ceruus matutinus.

Et anno ætatis ſuæ uiceſimo octauo, aridum hunc mundum floridus iuuenis calcare cœpit: Quod ut citius cum maxima ſecuritate,& accumulatiſsima utilitate perficere poſſet, quadam ſancta auiditate inflammatus, religioſiſsimum & ſuauiſsimũ iugum, ac leniſsimæ ſarcinæ Carthuſianæ obſeruantiam, toto cordis affectu humeris ſuis manſuetis ſubire ſatagebat, flagitans

in

in dicta domo salutationis beatissimæ Mariæ, per humiles instantesq́ preces, hoc sancto habitu nostri ordinis se indui. Quo cum post diutinam dilationem indutus fuisset, ueterem hominem totaliter exuens, uere induit nouum hominem, qui secūdum Deum creatus est, etiam Dominum Iesum Christum. Degebat enim uitam ibi per uiginti annos propense eminentem, in multa austeritate, humilitate & patientia, ac perfecta suipsius mortificatione, cellæ & silentij diligentissimus obseruator, semper occultans, & quasi in arctura stringens gratiam sibi cōcessam, ne notaretur, cupiens semper nesciri, & nulla æstimatione dignus haberi.

¶ *Vt in Sacristarium domus Londonensis fuerit electus,*
Cap. II.

VErum non potest fieri, ut ciuitas in monte posita abscondatur, uel alicuius domus fenestrę adeo stricte claudantur, quin lux inclusa prospicientibus alicubi patescat. Iuxta uers.

Quoq; magis tegitur, tectus magis æstuat ignis.

Sicut & caminus iniectis exilit aquis, & flamma in sublime extollit comas. Quibꝰ omnibus haud impar est innata proprietas & cõditio gratiæ & uirtutis. Quanto em̃ magis celatur et deprimitur ne propaletur, tanto magis ac citius euolat, ebullit ac crescit: quantoq; libentius dilatatur & expanditur, ut uideatur, tãto celerius obcineratur, euanescit ac deficit: Gloria sequitur fugientẽ se. Quod quidẽ permaxime uerificatꝰ in hoc sancto patre. Elegit esse abiectus in domo gloriosæ uirginis Matris Dei, & ab hominibus uirtuosus ac sanctus habebatur: appetebat sperni, & honor eum persequebatur & apprehendit, si honor dici possit. Sed huic, quemadmodum & omnibus sanctis, talia secũ plus ferunt oneris q̃ honoris, quamuis pullus indomabilis, asinalis sensualitatis, in huiuscemodi lętetur ac hilarescat, quasi in honoribus ueris: Verũ iste deuotus pater in abdita sanctitate diu se gerẽs, primo Sacristarij domus per obedientiã assumpsit officiũ. Quod omnium oneꝝ siue obedientiaꝝ sibi q̃ maxime placuit, quia deliciæ eius in Ecclesia semper esse, & circa Ecclesiastica ministeria die noctuq; uersari, ac seruũ fratrum suoꝝ fieri. Quæ omnia cum ingenti alacritate, industria & reuerentia perficiebat,

bat, in omnibus occasiones proficiendi ac merendi per suam humiliationē, deiectionē & laborem captans. Sub cuius tempore in hoc officio istud omni memoria dignū cōtigit. Quidam deuotus frater pestilentiali morbo attactus, ad extrema deductus est: qui cum corpus Dominicū sumpsisset, prę nimia ualetudine illud retinere nequiuit, sed mox euomuit. Quod pater Vicarius (eo q̄ pater Prior aberat) simul cum omni eiecta immundicia collegit & assumpsit, atq; ad cellam huius sancti Patris Ioannis Houhton, tunc Sacristæ, detulit comburendum. Accensa igitur pyra cōtendebant hij duo patres, quis eorū illud in ignem mittere deberet. Neutro hoc aūt facere præsumēte, reseruatū est per duos dies. Die uero tertia deuotus Sacrista illud reuerendissimum corporis Christi Sacramentū ab immūdicia, cui cōmixtū erat (ut quiuit) reuerenter recollegit, ac in calice reposuit, intendens in proxima celebratione sua illud sumere. Sed prius accersito quodam deuoto fratre conuerso, cui Deus crebro multa certitudinaliter reuelauerat (Quæcunque enim poposcerat à Deo, statim dedit illi benignissimus Deus responsum, adeo Deo familiaris, gratus & charus erat. Notum hoc

erat

erat in multis argumentis per totam domum) Huic igitur intimauit pater Sacriſta, propoſitum ſuum petens ab eo, ut in tam ardua re exoraret Deum, pro agnitione ſui beneplaciti, formidabat enim comburere illud, & ſumere quodammodo abhorrebat. Iuſſa completurus ille frater conuerſus, diuinam enixius deprecatus eſt clementiam, quatenus eidem ſuper hac re aliquod indicium demonſtrare dignaretur. Et ecce tempore matutinarum in ſpiritu poſitus uidit turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat, in albis ueſtitam, quorum ſinguli cereum ardentem manu geſtabant, compoſito gradu ſacrarium introire, & ad illum locum, ubi repoſitum fuerat corpus Ieſu, procedere, ibiq; ſumma cum reuerentia adorantes ciſtam, qua recluſum erat, aperire, factaq; ibidem aliquantula mora diſparuerunt. Sed quid interim ibidem ægerint, ipſi fratri, qui hæc uidit, manſit incognitum. Ad ſe autem reuerſus frater, in aurora requiſiuit Sacriſtam, an ne in tali loco prædictas ſacratiſsimi corporis Chriſti repoſuiſſet reliquias. Illo ita reſpondente, mox uiſum eidem aperuit. Quo audito, deuotiſsimus pater Sacriſta, poſtpoſito timore & mortis & nauſeæ, mox ſe cum omni

alacritate

alacritate ad celebrandam Missam præparauit. Sub qua & illud repositum reuerenter & affectuose recepit. Sed quàm præclarus iste sibi calix esset, nemo scit, nisi qui accepit. Vere inebrians erat, in tantum, ut astantes hoc euidenter percipere potuerunt. Ille non timuit mortem, quia authorem uitæ susciperet: nec infirmitatem, quia sanantem omnes languores deglutiret: nec nauseam habuit ex uomitu, quia gustauit quàm suauis est Dominus in spiritu.

Vt idem in Procuratorem & postmodum in Priorem & Visitatorem electus fuerit, Cap. III.

EXpleto igitur laudabiliter cum omnium fratrum gratia, in hoc officio Sacristarij quinquennio, idem ipse uenerabilis pater Sacrista, ad officium Procuratoris assumitur. O quantus eum tunc mœror inuasit? Quantæ lachrymæ profusæ, quot gemitus pectoris emisit, qualesque corporis defectus eum prostrauerunt, qui sic omnino inuitus, gratissimæ atque sibi dilectissimæ solitudinis desideratissimique silentij dulcedinem deserere cogebatur? Lya cum lippis suis oculis, & lurida facie ei non

 placebat.

placebat. Prætulit amori subsequentis priorem, quia melius sibi uidebatur tunc, quàm nunc. Solitudo arridebat, ubi dulces susurrationes dilecti in occulto trahere & audire poterat, amplexusque Rachelis illi erant concupiti, à quibus per solicitudinem circa plurima se auelli trepidabat: Nihilominus Deo iuuante dextera illius semper amplexata est eum, ac inter eius brachia mirum in modum uigilanter dormiuit ac quieuit. Quocunque enim se uertebat, ubicunque fuit, in tumultu siue in solitudine, in plateis siue in cella, conuertebat se ad cor, hauriens pacem: pacem, quia in pace sperauit, & ab ea nullis negocijs alienatus, sed totus in Deum intentus siue raptus fuit in omni loco. Certissimum est enim, quod relinquens seipsum propter Deum, centuplum accipiet etiam in præsenti. Itaq; se gerens per triennium in hoc officio maturè, strenuè ac piè amabilem'q; Deo & hominibus, uacante Prioratu domus bellæ uallis, illud onus subire coactus est & portare. Quo eo migrante, & uix per dimidium annum ibi ministrante, ab ea ad ubera matris, quæ eum educauerat, & ad suæ professionis domum reuocatus est. Emigrauerat enim ex hac uita, uenerabilis pater Prior

or eiusdem domus Londoniarum, nomine Io-
annes Bartmansonus. Ad cuius supplendas ui-
ces, iste Reuerendus pater uno omniũ consensu
(quod perraro antea ibidem uisum fuerat) as-
sumptus est, ac demum anno secundo Prioratus
sui, à Reuerendo patre Carthusiæ electus est &
assignatus in principalem prouinciæ Angliæ
Visitatorem. Sic qui latere & nesciri cupiebat,
per diuinam prouidentiã, ad multorꝫ profectũ,
notitiam ac lucem est ęditus. In quarum omni-
bus oneribus administrationũ, ipsius gesta non
facili possunt explicari sermone, multo uero dif-
ficiliori ea quę intrinsecus latent, cum nemo sciat
quid agatur in homine, nisi spiritus hominis: In-
exhauribilis itaqꝫ est hic fons et torrẽs, inundans
glorię huius nostri patris. Sed more annorum
meorũ, qui puer sum ętate, gratia et moribus ne-
sciens loqui, in amœno iam prato cõstitutus, hinc
inde per diuersa discurrens loca, flores pulchrio-
res colligam, ex quibus sertum mihi cõponam, et
utinam ad internum animæ meæ ornatum, per
redolentem imitationem sanctorum Patrum
meorum id fecerim.

¶ De sancto & discreto regimine Prioris in officijs & uirtutibus eiusdem,

Caput quartum.

ISte uenerabilis pater profundæ fuit humilitatis (quæ omnis principij debet esse finis) socialem diligens uitam cum fratribus. Nam in sua prælatione, honores illi non mutabant mores, quia unus atque idem semper mansit: Cornua nunquam sibi erexit. Si quis fortuito dominum eum uocasset, aut aliquã nominis magnificentiã ei imposuisset, ęgre tulit, ita, ut id statim reprimeret, dicens. Non licet pauperi monacho Carthusiano dilatare fimbrias, aut uocari ab hominibus Rabbi. Quotiescunq; autem fratres se eidem inclinabant, in magnam suspsius hoc accepit humiliationem: attamen iubebat eis, ut tales inclinationes nullatenus omitterent. Propter uos (inquit) ita fiat & filios uestros, ne inculta sit terra nostra: Statuta nostra ita hortantur, & sacrum eloquium non solum permittit, uerumetiam fieri iubet. Rogabat eos, ut in huiuscemodi cæremonijs sibi inuicem aut alteri exhibitis, non essent ad oculum seruientes, quasi hominibus placentes, sed in simplicitate cordis Deum quærerent, prę oculis Deum semper habentes, omnia in eius nomine facien-

cientes. Dicebatq́ȝ, se in quotidianis suis orationibus Deum postulare, quatenus ipsas prærogatiuas & reuerentias ratione sui officij sibi exhibitas, in laudem & gloriam sui sanctissimi nominis assumere & ascribere dignaretur, suppleretque per exhibitionem aliorum defectum amoris & cultus, quos ipsemet ei debebat. Sicq́ȝ semper seruare humilitatem contendebat. Cum solus esset in aliena cella cum aliquo fratrum, non ut Prior, sed ut humilis frater se habebat, dicebatq́ȝ, se reliquisse Prioratum in cella sua: Cum uero in officij sui cella aut alicubi in conuentu esset, se gerebat ut eius congruebat officio, cum maxima tamen modestia & humilitate. Totus quoque conuentus in tanta reuerentia eum habuit, q̃ in exhibendo ei honorem aut præeminentiam, se non posse excedere putabant.

De patientia eius quid referam? Ipsa uerba iniuriosa, exprobratoria & oblocutoria, quæ pertulit ab Apostatis, sufficerent pro testimonio si recitarentur: Sed transeant, tam patiens fuit, quòd uni eorum quodam tempore in eum insurgenti non resisteret, sed prouolutus ad pedes eius, dedit maxillam uerus solitarius percutienti, saturabatur obprobrijs, colaphis & alapis; quo-

aduscp alij eruerunt eū de manu tribulātis. Nec, illo instante, unq̄ reddidit uerba comminatoria aut iurgatiua, nec unq̄ uidit eum homo aliqua passione iracundię cōmotum. Et quando fratres reclusissent in carcere illum, qui talia patri suo irrogare pręsumpsit, ipse uerus imitator Iesu Christi respondit: Parcite quęso fratres, parcite: Cur ęmulamini pro me? Quid simile unq̄ fecit mihi? Quid mali malo fecit? mihi non nocuit, Quare irascimini? Iste bonus frater non fuit in culpa, sed inimicus animarū nostrarum, qui pacē nostram turbare molitur. Et si ego motus fuero, exultabit ille, qui cōpulit hunc tribulare me. Verum, non gaudebit inimicus meus super me: Dimittite ergo hunc fratrē nostrum. Sed propter exemplū aliorum, recludatur in cella sua per aliquot dies, malens lenitate uincere, q̄ rigore iustitię corrigere. Causa propria erat, in qua patientiam seruare & exhibere, magnę uirtutis indiciū est. Idcirco ipse hāc ostendebat: In causa uero Dei & religiōis, si post unam & secundā correptionē delinquētes noluissent se emēdare, Moysen et Phinees imitatus, zelo ipse et spiritu Domini Iesu agitatus, faciens eis flagellū de funiculis, seuerus erat.

Miro insuper agone luctabatur cum seipso, in omni-

omnibus ut seipsum uinceret, abnegaret, et mor tificaret, circa quod summũ eius studium fuit, siue in claustro, siue extra existeret, et ut alij ad hoc instarent, cõsummata admonitio eius fuit. Quę aũt bella et quas molestias ipse in se pertulit, ut ad illud attingeret, Deus scit. Et quãuis cũcta quę circa se gerebant, occultare summopere satagebat, tamẽ adeo intestina et clandestina nõ est talis belligeratio et palęstra, quin et hoĩbus secum cõmorantibus aliquatenus innotuerit. Quicunq; enĩ uidissent eũ, uere intelligebant magnã internam colluctationem, non solum aduersus carnem & sanguinẽ, sed et aduersus ipsum principem tenebrarũ infernalium se habuisse. In quibus tamen ne nationẽ filiorum reprobaret in narrando, salutare Dei semper cũ silentio pręstolabatur. Nec unq̃ ulli conquerebatĩ de pondere et ęstu tentationũ, tantũmodo fratri, illam cellã inhabitanti, cuius ipse primo incola fuit, aliquando dicebat, O frater, si talis et talis locus loqui possent, aliqua tibi indicarẽt. Quid plura? Ad tantã demum, per cooperantẽ in se diuinam gratiam, deuenit perfectionẽ, ut omniũ uirtutum apices et ornamenta conquireret, atq; in eo, uelut in lucidissimo speculo et libro scripto intus & foris resplenderent.

Quanto

Quantę fuerit deuotionis, quotidianę eius atte-
ſtabantur lachrymę. Singularem nanq; gratiã
habuit lachrymarum, uix ulla dies pręterijt, quo
maxillę eius lachrymis non eſſent irrigatę, pręci-
pue ſub ſacrificio ſanctiſsimæ Miſſę. Quandoq;
etiã in refectorio, tanta amoris diuini ac deuotio
nis inebriabatur dulciſsima pinguedine, ꝙ ultra
ſe cohibere à fletu non poterat toto corã conuen
tu, ſed erumpentibus lachrymis ſurrexit à men-
ſa, feſtinauitque in cellulam ſuam, ſuæ compun-
ctionis & deuotionis conſciam. Et introiens cu-
biculum ubertim fleuit, eo liberius, quo ſecretius
per totum prandij tempus.

Charitas in eo ſupereminebat, quo ad Deum
& proximum. Si quando aliquod germen ama-
ritudinis in clauſtro pullulare timuiſſet, cito euel-
lere conabatur, antequam nimium inualeſceret.
Non dicebat, uideant illi, compeſcant ſeipſos, ſed
confeſtim accedebat ad eos, & cauſa diligenter
requiſita ſuis monitis, modo uino, modo oleo
mixtis, fremitum infernalis beſtiæ & inſur-
gentes motus ſedabat. Et ſi quis contra eum
concitatus extitiſſet, ob pacem habendam per
humilem ſuijpſius deiectionem, prior ueni-
am petere non erubuit. Et quolibet ferme men

ſe

ſe palam in capitulo prouolutus genibus, ſtil-
lantibus lachrymis, conuentum rogabat, ut
omnes ſuos defectus, negligentias, mala exem-
pla, & ſi qua huiuſmodi, ſibi ignoſcerent, accu- Prouer.18.
ſans quidem ſeipſum in multis, cum certe ne
in uno quidem ullum offendebat: Sed quia iu-
ſtus in primis accuſator eſt ſui, uerebatur quoque
omnia opera ſua, ſciens, quod Deus non parcet
delinquenti. Multoties etiam dicebat, Suſtinea-
tis obſecro piíſsimi fratres modicum quid inſi-
pientię meæ, & ſupportate me: Confido in Do-
mino, me non facere peccatum, humilians me-
ipſum, ut uos exaltemini. Inſipiens factus ſum
propter uos, uos me coëgiſtis, ut prudentes uos
ſitis, ego facio: Capite me, uel ut inſipientē acci-
pite me. O ſumma humilitas & perfecta chari-
tas, neſciens inflari, nec quæ ſua ſunt quærere, ut
alios lucrifaciat. Quid perfectius hac charitate,
& quid ſublimius hac humiliatione? Vere didi- Eccle.3.
cit illud diuinū: Quanto maior es, humilia te in 1.Cor.3.
omnibus. Et adimpleuit illud Apoſtoli: Si quis
uidetur inter uos ſapiens eſſe in hoc ſæculo, ſtul-
tus fiat, ut ſit ſapiens. Quid ſtultius hominibus,
quàm deíjci & humiliari? Et quid apud homines
ſapientius & altius, quàm ſuperbire & eleuari?

Sed ſapientia huius mundi, ſtultitia eſt apud
Proue. 16. Deũ, et quod altũ eſt hominibus, abominatio eſt
ante Deum. Idcirco in inſipientia humiliationis
gloriari didicit & iſte ſanctus pater, factus in om
nibus exemplar bonorꝝ operũ. Habere & ſer
uare pacẽ et charitatẽ in clauſtro ſumme ſtuduit,
& quia intellexit, nõ ex bono eſſe auſteritatẽ, no-
luit cum auſteritate imperare ſuis, & cũ potentia,
ſed in maxima modeſtia. Cũ iuuenibus, ſub qua-
tuor aut quinqꝫ annorꝝ diſcurſu ꝓfeſsis, agebat
ipſe quaſi alter Ioſeph cum fratribus ſuis, alienũ
ſe eis demonſtrando, duriuſqꝫ loquendo & in-
crepando, ne lenitate abutẽdo inſoleſcerẽt. No-
uitiorꝝ quoqꝫ inſtructores monebat, ut uigilarẽt
ubiqꝫ, ne nouellę plantationes in iuuentute ſua in
nimiã audaciã excreſcerẽt: Multa enim mala ex-
perientia docet inde ꝓueniſſe. Senes uero, ut ri-
gor ille lenteſceret, quem dedit, nõ natiuitas, ſed
mala conſuetudo, propria uoluntas, & ſuĳpſorũ
immortificatio ſuper delictũ uanæ æſtimationis
ex diuturnitate in religione, enixe, blande & leni
ter tractabat, ut abſqꝫ fractione inclinarẽt ceruі-
cem ſuã, & paratos ſe ad omnia facerẽt. Siquãdo
quiuis fratrum, ſiue ſenex, ſiue iuuenis, aliquid ſu-
perfluum aut curioſum expoſtulaſſet, cum mo-
deramine

deramine & mititate eum frenabat, reuocans ad mentem uocationē suam, dicendo: Si in sæculo esses bone frater, sensualitatis tuæ appetitum in omnibus sequi non deberes, Quanto minus & hic in claustro? Facias tibi aliquam uim aduersus tales suggestiones nociuas, ut cum uiolentis regnum cœlorꝝ acquiras. Nulli uero eum animositate aliquid negabat, nec etiam faciliter concedebat eis, quæ requirebant, sed cum tali lenitate spiritus & molli responsione se habebat, ut aliorum duricies emolliretur, & multo hilariores discederent pro repulsione & abnegatione proprię uoluntatis, ꝙ̃ fuissent, si eis petitionē eorum cōcessisset. Spiritus uitæ erat in rotis sermonum eius, si quēlibet fratrū in pronūciatione & prolatione uerborꝝ, secundū modernorꝝ uanam fumositatē et adinuētionē, curiosum lectorē uel singularē pronunciatorē audisset, serio eum ac durius increpabat, dicens talem curiositatē Carthusianę simplicitati nō cōuenire. Prodit enī ex superbia ut docti uideamur, lice hinc maiorē eruditionē non acquiramus, neqꝫ pietatē. Idcirco simplicitas (inqiut) columbina cū charitate sit (quęso te frater) nostra summa scientia et doctrina, uestigiaqꝫ patrū nostrorū in synceritate corā Deo & Christo eius insequamur.
 Circa

Circa diuina officia & ſeruitia ualde uigilans erat, & ut uniformitas in cæremonijs & omnibus ſeruaretur, ſemper monuit, & ut protraherent cantum ſuum in Eccleſia, fratribus creberrime acclamauit, dicens: Huc uenimus Deo ſeruire, operi igitur & ſeruitio eius inſiſtamus. Su-
Eſa. 62. per muros enim Hieruſalem conſtituti ſumus à Deo iudice uiuorum & mortuorum cuſtodes, à laude laudabilis nominis ſui tota die & nocte imperpetuum non tacituri: Idem eſt nobis officium cum ſanctis Angelis, qui præueniunt nos, ac omnibus pſallentibus coniunguntur, & deſiſtentibus nobis continuant illi laudes ſuas. Faciamus ergo & nos, cum tales ſocios habeamus, quantum fragilitas noſtra permittit, quod & quantum illi, melius non poſſemus occupari, quàm cum Deo, nullum exercitium illi gratius, & nobis utilius. Quid agere poſſumus existentibus nobis in cellis noſtris? fortaſſe omne tempus ab omnibus deuote non expenditur. Quapropter non pigeat nos hic commorari. Si nos, qui uiuimus de patrimonio Chriſti & eleemoſynis, ac ualde ſtricte pro omnibus orare ſumus obligati, feſtinaremus in Dei ſeruitio, aut occaſiones diſcedendi ab Eccleſia ſimularemus, exiſtimantes

ſtimantes modicum & breue tempus, quo hic ſumus, nimis longum: certe neſcio quomodo excuſaremus nos ab iniuſta receptione, retentione, & mala expenſione eleemoſynarum, benefactorum & fundatorꝝ noſtrorum. Quot ueſtrum aggrauat fabulatio cum ſæcularibus, aut de uanis & inutilibus rebus, etiam ſi totum diem in his expenderetis? Vel, quamdiu in talibus perſeueraretis abſq; aliquo tædio, laſsitudine ſeu grauamine? Num de cibo & potu & ſomno reticebo? Quando in his dicetis, ſufficit, aut tempus nimis longum eſt, feſtinemus ſiue perficiamus? Diuus Bernhardus omne tempus exiſtimauit perditum, uel ſaltem nimis longum, quantumcunq; breue, quo caro ſua talibus refocillaretur neceſſarijs. Alius quoq; ſpiritu Dei plenus orauit, ut de neceſsitatibus & indigentijs iſtis corporalibus erueret eum Dominus, ne adeo frequenter impediretur per ea à contemplatione diuina. At modernis temporibus Iordanis reuerſus eſt retrorſum, cum multi religioſi magno afficiantur tædio, quando circa uana & externa ſolatia non uerſantur, & opus Dei non reſpiciunt, nec opera manuum eius conſyderant. Hæc non eſt monaſtica uita fratres, nec adminiculum ſpiritualis

profectus & ædificationis, ut adipe & pinguedine diuina repleatur anima nostra, quinimmo crassitudinis uentris, quem Deus destruet, & extremæ desolationis signum est, testante Pro-
Psal 27. pheta, qui dicit: Quoniã non intellexerunt opera Domini, nec opera manuũ eius consyderant: destrues illos, & non ædificabis. Populus enim qui ignorat Deum, sedit comedere, bibere & dormire, non sicut populus. Sic & sacerdos, præcipue Carthusianus, cuius est, excellentissimæ & perfectissimæ uitæ iter aggredi, ne adæquetur ei in pœna, cui assimilatur in culpa. Per hæc & multa alia similia, incitabat eos prolixe trahere cantũ in Ecclesia. Etiam aliquando tẽpore diuini officij, ueniebat à sede sua ad cantores, monens eos, ut lentius cantarent: Si audisset eos tepida uel ima uoce psallere, dicebat se timere, ne amor Dei in cordibus eorum tepesceret: Et sicut tepide cantarent, ita & tepide Deum diligerent, mox de ore Dei (propter tepiditatem suam) euomendi. Rogabatq; eos, ut non distinguerent dies & tempora, modo bassé siue submissé, mode alte cantando. Sicut (inquit) non est tempus præfinitum à Patre nostro cœlesti, quo ab eius amore desistamus, quin omni tempore & momento

indiuiduo, ac omnibus uiribus eum amare iubemur: sic non uelimus per nos à laude eius cessare unquam, sed omnis spiritus noster semper laudet Deum: Absistat & uecordia, petamus & emamus à Deo aurum ignitum, ut sicut Angeli in cœlis nunquam à laude desistunt, ita nobis nunquam tædium subrepat in suo sancto seruitio. Semel etiam ab Ecclesia exiuit in confusionē eorū (sicut in proximo retulit capitulo) quando audiuit eos ima uoce cantare. Si quando euenisset eos discordare siue errare in cantu, hoc ægre semper tulit.

Quodam uero tempore una pars chori errauit in cantu illius uersiculi: Dextera domini fecit Psal. 117.
uirtutem. Vnde in aurora cōuenientibus nobis ad capitulum, dixit. O fratres charissimi, quid fecimus hac nocte? Errauimus in Psalmodia Dei nostri: clamemus culpas nostras, ualde malum est, quod nos, qui officiū Angelorū exequimur, talia errata in conspectu Dei & Angelorū cōmittimus. Illi nunquam errant, & nos per nostras negligētias & incurias errauimus: Quod optime facere debemus, negligenter fecimus. Si serui inutiles sumus, cū omnia fecerimus, quales sumus ex Lucæ 17.
hoc defectu nostro? Non fiat hoc amplius inter nos. Si offerat quis regi terreno claudū, langui-

dum,

dum, siue maculosum, nonne respuet? nonne displicebit illi talis oblatio? Reprobatus erat
Gene.4. Cayn, non quia non obtulit hostiam Deo, in odorem suauitatis: sed quia obtulit de peioribus. Electus erat aūt frater eius, de optimis offerens. Quid dicerēt carnales domini seruis suis, incaute se habentibus circa ministeriū suum? Illi cum maxima diligentia, & peruigili aduertentia omnia fieri circa se uolunt: nos autem negligentes
1.Tim.6. fuimus in seruitio Dei nostri, regis regum, & domini dominantium. Timeo, quod tales exurgent in iudicio contra nos, & illa eorum exquisita opera nos pro nostris incurijs & negligentijs condemnabunt, astipulante eis illa comminatoria uoce, & terrifica diuina sententia:
Hier.48. Maledictus qui facit opus Dei negligenter. Quod auertat à nobis misericors Deus. Et continuo præcepit eis sub obedientia, ut quemadmodum semper habuerunt lumen per totum cantū Psalmorum, in omnibus nocturnis & Ferialibus laudibus, ex consuetudine: ita & in Dominicalibus, ac etiam quando aliquid quis solus cantaret, quicquid id esset lumen haberet.

Et quia specialis ei cura erat de omnibus, & ratio ab eo exigenda pro singulorū animabus (Iustus

(Iuſtus quippe admonendus eſt, ut in bonitate & iuſtitia ſua permaneat: impius uero, ut á uia ſua praua reuertatur, & tepidus adijcere ut reſurgat) ideo ſemel ad minus quolibet menſe ipſemet conuentui ſuo uolebat concionari, tantaq; dulcedine uerbi referti erãt eius ſermones, quod ubi erat ignis abſconditus, inueniebatur craſſa aqua, quæ diſcurrebat cum impetu per oculos multorum: Qua cum ſacrificia eorũ eſſent aſperſa, iterum accenſus eſt ignis magnus, maior ſcilicet deuotio, & nouus feruor. Non fruſtra loquebatur, nam unuſquiſq; uires ſuas applicuit, ad implendum ea, quæ docuit. Ipſe quoq; quos feruentiores & uelociores ad currẽdam uiam mandatorum cernebat, hos aliquando pro eorũ defectibus durius in conuentu palam arguebat, ob humilitatis preſeruationem, ſuam uigilantiorem cuſtodiam, & cautelam, ne talia reiterarent, atq; ut pigrorum & infirmorum repelleret tarditatem, incaleſcente feruore iuuenum, qui ibi ſcatebat. Circiter enim uiginti erant in illo conuentu, qui annos triginta octo non attigerant, uerum in breui compleuerunt tempora multa. Hos non ſolum uerbis & exemplis ad prælium mortificationis incitabat, uerum etiam multifariè multiſq;

H modis

modis exercebat ad illud, modo auferendo ab eis quæ maxime diligebant, modo negando eis, quæ affectuosissime petebant, inclinans ex hoc in illud, ut cum hostibus pugnare, & tempestiue abnegare seipsos discerēt. Atq; summa cum prudentia uniuscuiusq; complexionem & dispositionem pensabat. Quando uero aliquem taliter probasset, iterum diluculo uisitabat illum, ne nimia absorberetur tristitia, idq; interdum per seipsum, sed sæpius per alios, ne nimia familiaritas pareret contemptum. Et tunc mittebat eis aliqua xeniola, cōsyderans, quod per talia faciliter dormitionem acciperent iuueniles musitationes, ac etiam ut animaret eos ad proficiendum in cœpto itinere: Illi uero malitia paruuli erant, & cito placabantur, pensantes, quod propter eorum propriam salutē & profectum, omnia fiebant. Non erat ibi murmuratio, nec querimonia, quare hoc aut illud fecerit, aut ita me tractauerit pater Prior, sed seipsis abnegatis, de necessitate faciebant uirtutem, seq; habere causam & occasionem merendi & proficiendi gaudebant, etiam ipsimet rogabant eum aliquando, ut per talium ablationem, siue aliunde, probaret illos.

Præterea, ut uultum sui pecoris agnosceret,

diligenter

diligenter inquirebat à ſingulis (& hoc creberri-me) de expenſione temporis, quibus ſcilicet ex-ercitijs ſpiritualibus dediti, & quomodo interne diſpoſiti eſſent, utrum concupiſcerent concupi-ſcentias in deſerto, an quaſi ſponſæ anhelarent ad diuini amoris amplexus, aut tanquam ſerui priores annos recogitarent in amaritudine ani-mæ ſuæ, & de profectu ipſorũ in iſtis. Siquando rubigo aſcendiſſet ſuper aurum optimum, & de-coris color mutatus fuiſſet, ſi forte dormiſſent inter medios Cleros pennæ columbæ deargen-tatæ, & poſteriora eius fuiſſent in pallore auri, ſi charitatem primam reliquiſſet aliquis, per tem-pus modicum claudebat ſuper ſe os ſuum, ſciens, quod propter probationẽ aliquando paululum declinaret atq; tranſiret dilectus, abſcondens fa-ciem ſuam, ut auidius quęreretur. Sed ſi tardaſſet uenire, & ipſe frater malo exemplo, nimia eua-gatione uel aliqua diſſolutione percutere conſer uos ſuos cœpiſſet, per quæ plagam lepræ creuiſſe perſpicue cerneret, diſcurrere feſtinabat: non dabat ſomnũ oculis ſuis, nec palpebris ſuis dor-mitationem, non deſiſtebat à monitionibus ſan-ctis, increpationibus duris, & obſecrationibus pijs, donec ille frater amicum ſuum ſuſcitaſſet, ac

iterum ſuper niuem dealbatus fuiſſet, per diſcretionem cœleſtis regis, & reintegraſſet tabernaculum, quod ceciderat, ac inueniſſet locum Deo Iacob. Ipſe deuotiſsimus pater erat quaſi flamma urens, aut ferrum candens in Dei amore, & eodem modo uolebat omnes iuxta ſe poſitos uehementer eſſe accenſos.

Fuit deniq; magnę prudentiæ, ut eius geſta in domo propria ac etiam in aliarum uiſitationibus palam annunciarunt: Tam diſcretus fuit in uerbis, tamq; ſanctus in operibus, quod in omni loco acceptus erat, ac ſi fuiſſet Angelus Dei, mirarēturq; omnes de prudentia & reſponſis eius. Ipſo quoq; loquente, omnes ori ſuo digitū apponebant, ac dicebant: Vere ſeruus Dei omnipotentis eſt iſte. Inimici quoq; noſtri ſunt iudices. Ipſe enim Vicarius regis, quem cōſtituit rex ſuper familiam & totum regnum ſuum, ut eſſet ſecundus à rege, dominus Thomas Cromwel, alter Aman horum omnium malorum ſignifer, publice in Capitulo noſtro multis coram aſtantibus, poſt necem ipſius patris noſtri, dixit, eum uirum fuiſſe iuſtum & ſanctum. Si ille reticuiſſet, lapides clamaſſent, ac eius ſanctitatem denunciaſſent.

Omnibus

Omnibus pius erat, sibijpsi uero ualde rigidus & durus. Dies abstinentiarum, antequam assignatus esset in procuratorem domus, seruauit semper in pane & aqua. Postea uero etiã in ipsis uisitationum suarum progressionibus, & quocunque perrexerat, propter quotidianos suos discursus & fatigationes, omnia ieiunia ordinis seruabat, sicut & cæteri conuentus cum uno pisce contentus. Diebus abstinentiarum communibus, sicuti moris erat illius prouinciæ, & in summis uigilijs: & diebus abstinentiarum, in Quadragesima, cum pane solummodo & potu contentabatur. Cumque aliqui ex fratribus insisterent, ut sui misereretur per exquisitioris sustentaculi sumptionem, propter frequentes suas infirmitates, ac grauissimos labores & dolores, quos indies sustinuit: dicebat constitutum se esse in loco speculatoris, portentum & spectaculum factum omnibus. Cuius conuersatio si uideretur delicata, siue nimis laxa, pareret alijs scandalum, & audaciam male se habendi.

Postremo tentatis, & his qui in tribulationibus erant, summe consolatorius fuit. In eo enim, quo passus est ipse, & tentatus, poten-

tior & aptior factus erat, & alios qui tentabantur, consolari. Multas uero & grauissimas tentationes ipse pertulit, sed in omnibus superauit, per & propter eum, quem dilexit.

In orationibus fuit tam frequens, deuotus, purus, & suspensus, amoreq́ꝫ diuino impinguatus cum crassitudine spirituali, quod ut pater Vicarius sanctus martyr, Vuilhelmus ex Meuwe Confessor eius, mihi crebro referebat, raro aut nunquam omnium negociorum, quibus implicatus fuerat, uel aliquarum uanitatum post electionem suam in Prioratum, aliqui pulueres menti eius adhæserunt tempore suæ orationis. Ad lectum post matutinas nisi grauiter infirmatus, nunquam redibat, sed super quoddam scamnum recumbebat, pro culcitrali accipiens truncum, desuper posito paruo puluinari: Verum alios non sinebat ita facere, nisi fortes essent in corpore, & in religionis obseruantia exercitati. Talibus uero persuadebat corpora sua discrete castigare, iuuenes stricte prohibebat per duos aut tres annos post ingressum in ordinem, ita agere, propter multa nocumenta,

cumenta, quæ inde acciderunt.

Regebat omnes ſumma cum prudentia, & omnibus modis quæſiuit bona & pacem plebi ſuæ. Statura puſillus erat, aſpectu elegans, uiſu uerecundus, moribus modeſtus, eloquio dulcis, corpore caſtus, ac humilis corde: omnibus amabilis & deſiderabilis, ſuo conuentui gratiſsimus ac chariſsimus: omnes reuerebantur eum, & non erat qui loqueretur de illo ne unum quidem malum uerbum. Et ipſe ibat proficiens atque ſuccreſcens de die in diem, magis ac magis, & ſeipſo ſemper robuſtior efficiebatur: ita, ut uere ab uniuerſis magnus haberetur. Et dicebant eum ob eius ſanctitatem & perfectionem, dignum exiſtere in Cathalogo ſanctorum annumerari, etiam ſi ſolummodo communi genere mortis occubuiſſet. Quid plura? O ingrata uox, quid plura? Multa ſane. Si enim linguis hominum loquerer & Angelorũ, nihil dignum huius ſancti ac uenerabilis patris noſtri uirtutibus dicerem. Et quod dixi, minus eſſe eius meritis, teſtificor Deum & omnes ſanctos Angelos eius. Sed gemebundo pectore modo pertranſiens & dimittens, plura referre de eo, non quia deſunt, ſed quia non poſſum ſero nimis

ſub

ſub eius obedientia curuatus, & nimis cito orbatus eius dulci & familiari amicitia, aliqua interſeram de ipſo Conuentu noſtræ domus, ad implendum promiſſum, quo innoteſcat, quod duo unum erant, non in carne una, ſed uno ſpiritu faciente utroſque unum, ut laus una ſit utrorumque, patris ſimul & filiorum, una & eadem morte uniente, & finiente patrem cum filijs.

¶ De perfectione diſciplinæ regularis & ſanctæ conuerſationis, à monachis in domo Londonienſi obſeruatæ, Caput V.

QVid referam de ouibus, ubi talis ac tantus præeminebat paſtor? Num aliud expectandum, quàm quod uocem paſtoris audierint, et eum ſequutę ſint? Non plane, non: me ſolo excepto, qui quaſi pecus macilentum ac ſcabioſum de ouili abſciſus ſum. Si ſingulorum mores illius conuentus diſcuterem, deficeret me tempus enarrantē: ſed ſummatim loquens, dico quod in ſumma pace cōſeruatus erat locus ille. De lapidibus

enim

enim dolatis atque perfectis ædificatus erat, & malleus atque securis, & omne ferramentum non fuerunt audita in domo illa Domini: tam polita erat, quòd ego nunquam audiui, nec senio res, qui longo tempore ante me ibidem fuerant, nouerantq́ opera Domini, & mirabilia eius in profundo, uel unum uerbū exprobrationis per totum conuentum. Apostatas non numero nec recenseo de conuentu, superiora & inferiora inuicem adeo iungebantur, clauis charitatis confixa, dum alter alterius onera portaret, quòd pax, patientia, longanimitas, pietas & charitas exuberabant in omnibus: Seniores non per ambitum discurrebant, nec in plateis, sed in cellis suis sedebant de bonis religionis tractantes, nouam reintegrationem lapsorum, piam reformationem errantium, ac uniformem obseruantiam per omnes domos in prouincia conantes inferre. Et iuuenes induebant se gloriam & stolas belli, ad mortificandum membra sua super terram. En lectulum Salomonis quadraginta & octo fortes ambiūt ex fortissimis Israël, omnes tenentes gladios & ad bella peritissimi, uniuscuiusq; ensis super femur suum propter timores nocturnos, triginta monachi & octodecim conuersi, qui

fortiter ſtabant ſuper cuſtodiam ſuam die ac no-
cte, in exercitatiõe uictoriæ quilibet ſuſpſius. In-
completus numerus reſtat, ut ſpero in annum
Iubilei, iucundum erat cernere dimicationem &
feruorem eorum.

Silentium & ſolitudo ſtrictiſsime ibidem ſerua
bãtur, adeo ut ſi pater aut propinquus quenquã
ſalutaſſet in ambitu clauſtri, eundo aut redeundo
ab Eccleſia, ſiue in alio loco extra cellam, quam-
uis licentiam habuiſſet, non reſpondiſſet, ſed tan-
tum ut ad cellas eorum pergeret, ſi cum illis loqui
uoluiſſet, annuebat. In nullo loco proijciebatur
ſilentium, nec etiam loquebantur ad inuicem ſi-
ne licentia. Ante harum ingurgitationẽ tempe-
ſtatum, nunquam exierunt clauſuras domus, nec
ipſi quidem conuerſi. Per totum diem, excepto
tempore conueniendi in unum et diſcedendi, ui-
debatur clauſtrum propemodum quaſi nullus
inibi habitaſſet, niſi aliqui ſęculares colloquendi
gratia fortuitu ſuperueniſſent. In uiſu ſemper &
ubique ſumme cuſtoditi, cuicunque obuiaſſent in
clauſtro, hominem nunquam aſpiciebant, ſed
inclinantes ſe illi, tranſibant, nec etiam in Eccle-
ſia. Inuigilabant autem puritati cordis internęq;
de-

deuotioni, quę per tales insolentias repelluntur aut prępediuntur, lachrymæ in oculis multorum frequentes erant & penè asiduę cũ quibusdam eorum: propter quarum inundationem, multoties non potuerunt in refectorio nec in Ecclesia lectiones legere aut cantum persoluere, etiam aliquorum oculi defecerunt præ lachrymis. Inerat inter eos pia inuidia, non quis eorũ esset Vicarius aut Procurator (hoc committebant patri Priori) nec inuicem mordebant, quis illorum esset maior in regno cœlorum (hoc Deo relinquebant) sed quis illorum propius attingeret ueram mortificationẽ, fortius abnegaret seipsum, humilius sentiret de se ipso, syncerius seruiret Deo, feruentius amaret Deum, strictius seruaret silentium, cautius custodiret cellam, rarius clamaret culpas in capitulo, primus ueniret ad Ecclesiam, libentius ac diutius ibi moraretur, quis uirtuosis operibus affectuosius inhæreret, ac magis supererogaret debito, & quis melius obseruaret statuta et cęremonias ordinis. Et hoc gratiæ Dei, ac suæ industrię per Iesum Christum attribuebant: Pro quibus perficiendis die ac nocte inuigilabant, & alter alterum ad hæc pie animabat & adiuuabat.

Erat ibi cor unum & anima una, ſicut Reue-
rendus pater uolebat in omnibus, ita ut ſæpe pa-
ter diceret. Onere graui aggrauatis me fratres,
conſentientes mihi in omnibus, non ſicut ego uo
lo, ſed ſi.ut uos uultis fiat. Omnia erant eis com-
munia, meũ & tuum excludebantur à clauſtro,
ita, ut nihil proprium haberetur, ſiue in libris ſiue
quibuſuis rebus alijs: Sed ad uoluntatem & pe-
titionem omnium indifferenter retinebantur,
quęcunq; quis in cella habebat. Curioſitas ſum-
mopere ibi deuitabatur, uilitas, parcitas, & pau-
pertas intimè diligebantur. Quod ſane pręclarę
& inſignis uirtutis ac gratiæ erat. Nam plęrique
omnes in illo Conuentu, tam monachi quàm
conuerſi, magnarum opum ac terrenarum poſ-
ſeſsionum domini fuerant, aut iure hæreditario
eis debebantur multa, ſed huiuſmodi arbitrati
ſunt ut ſtercora, ut Chriſtum lucrifacerẽt, paupe-
rem uitam gerentes: Neceſſarium, non habuit
uocem nec locum in Paradyſo Dei mei, quia tur-
bat pacem & ſeditionem facit in omni loco quo
uenerit. Sub umbra enim neceſsitatis ſenſualitas
& propria uoluntas, quaſi leo in ſpelunca ſua, in
perditionem animarum requieſcunt, ad quas ex-
tirpandas ipſum neceſſarium trudebatur ſub di-

ra custodia patris Prioris, ut quod ille necessarium diceret, hoc solummodo haberetur, sola necessitas uigebat inter eos. Tantum duplicia de aliqua re necessaria (exceptis libris) habebāt, puta, habitum, caligas, tunicas, cilicia & huiusmodi. Non erant potatores nec multo uino dediti. Habebant ex ordine uinum, bis tantum per septimanam, siue festum capituli ueniebat, siue non. Exceptis tribus principalibus septimanis, & hoc in modica quantitate, dimidiam scilicet pintam uini, & non amplius, ullo tempore. Necessitas sola extremi frigoris, impellebat aliquos eorum struere ignem, recolentes quanta frigora et nuditates sustinuerunt sancti Dei, qui circuierunt in melotis & pellibus caprinis. Etiam si pater Prior dedisset eis licentiam, sua ligna erogabant in eleemosynas pauperum: Nihil ibi fiebat sine licentia, nec dare, nec recipere aliquid quantumcunq; paruum quis audebat, nec etiam bibere aut fructus comedere post refectiones, extrema non urgente necessitate.

In colloquijs priuatis ue conuentionibus, otiosum uerbum raro quis audiebat, aut de mundanis rebus. Si quis tale quid inconsyderate protulisset, confestim monebatur ab audiente, per

quod animus delinquentis corrigebatur. Seculares recedebãt ab eorum cellis, creberrimè cum lachrymis dicentes: Vere Deus est in loco isto. Solebant nempe fratres in primo aduentu ad eos, & ad salutationem sæcularium rogare eos, ut nullos rumores nihilq́ꝫ de mundo intimarent eis: sed si quis sermo bonus esset ad ædificationem, illum trutinabant mente, ad imitationem, ut illud nulla unquam obliuione delendum à posteris, predecessoris sanctissimi patris nostri Hugonis, Episcopi Lincolniensis exemplum sectarentur, qui diuertens in quandam domum nostri ordinis, regressurus in Angliã post ędificationem uenerabiliũ patrum domus maioris Carthusię (ut patet in eius legẽda) interrogatus erat ab uno fratrꝫ in cõmuni colloquio eorum, de nouis quibusdam. Cui respondit sanctus Hugo. O pater rumores audire & referre, etsi licet Episcopis, monachis tamẽ non licet: Cellas uel claustrũ rumores ingredi non debent, urbes deserere, & in solitudines rumores afferre non licet. Hęc sonora uox sonabat in auribus nostrorꝫ fratrum in tantũ, ꝙ grauis eis erat accessus sęculariũ, etiam si nõ ingruisset ultima tẽpestas, talis ingressus tamen sęculariũ in claustrũ nostrum pro posse impediebatur.

Verum

Verum diuini officij prolixitas, dulcedo et modulatio cantus, incitabant animos audientiũ ad deuotionem, & copiosam lachrymarum effusionem. Vulgo dicebatur, Si uolueritis audire seruitia Dei deuotè celebrata, pergite ad domum Carthusię, illuc destinabantur Legati aliarum nationum, illuc ascendebant tribus, tribus Domini, senes cum iunioribus, pusilli & magni, ad confitendum nomini Domini.

Vigilia cuiuslibet noctis apud eos, à festo omnium sanctorum usque ad Pascha, ad minus durabat per quinq; horas. Surgebant enim ferialibus diebus hora decima, diebus etiam capitulorum: festis uero Candelarum ante decimam, perseuerantes in Ecclesia post secundum pulsum usque post tertiam, aliquando usque ad dimidium post tertiam. A Pascha usq; ad festum omnium sanctorum, ferialibus diebus, hora undecima. Et ut sine omni sollicitudine essent, quietiusq; uacarent Deo, intendebant Domino Regi supplicare, ut omnes terras & possessiones eorum ipse dignaretur accipere, redditurus eis annalem redditum eorum, ita ut illi non implicarentur ullis sęcularibus negocijs. Sed & statuta cum glo-

sa

ſa, ſtrenuiſsime ibidem ab omnibus, nullo iota ſcienter prætermiſſo, ſeruabantur. Et ipſe uenerabilis pater Prior, cum ſuo Vicario inſiſtebat, ut ſecundum gloſam ſtatutorum conuentus dirigeretur in omnibus.

De uniformi obſeruantia ſacri ordinis & cæremoniarum religioſarum, Caput VI.

Vid dicam de uniformi ordine per totum illum Conuentum? Videns
3. Reg. 10. regina Saba inter cætera, ordines miniſtrantium Salomoni, non habebat ultra in ſe ſpiritum. Certè quicunque uidiſſet ordines miniſtrantium in hac domo Domini, inflammatus fuiſſet ſpiritu ad ſeruiendum Deo uiuenti. Non erat nobiſcum ſicut in diebus Iudicum, quando unuſquiſq; faciebat, quod ſibi rectum uidebatur. Inter noſtros enim erat uniformitas morum & cæremoniarum, abſque aliqua diſtinctione & diuerſitate. Directa quippe erat uia & aperte expreſſa per ſcripta, ita, ut ſtulti non poſſent errare per eam. Talis ordo & conſonantia, decorant religionem, et ubi non eſt ordo, certe ibi eſt ariditas deuotionis, continuus horror

horror mentium, & uerborum maxima defor-
mitas, & dehonestatio sanctarum religionum,
nulla compassio super contritionem Ioseph, sed
nec ulla cura, quomodo Deo seruiatur, modo
tales inordinati religiosi comedendo, bibendo,
& dormiendo suo uentri seruiant. Auis discolor
non sortietur hæreditatem Domini, in Dei sa-
crificio sub ueteri lege, ministrantium uestes non
texebantur filis diuersorum colorum. Psalmista
insuper ait: Deus in loco sancto suo: Deus qui Psal. 67.
inhabitare facit unius moris in domo. Idcirco
præfecti & præpositi illius domus nostræ, dili-
genter inuigilabant, ut unus & idem ordo per
omnes & in omnibus custodiretur, & cæremo-
nias in nullo præterirent, sed tam stricte eas ob-
seruarent, quasi ipsa statuta, cōsyderantes quod
populo Israëli Dominus pro nulla re magis ira-
tus erat, quàm pro transgressione cæremonia-
rum. Et qui spernit modica, ceremonias & huius
modi, paulatim decidet in contemptum maio-
rum. Qui enim in modico iniquus & infidelis
est, certe & in maiore erit si permittatur. Ad
quæ declinanda, sæpe præconis uoce incultatum
erat, illud auribus nostrorum: Custodite cære- 3. Reg. 2.
monias meas, dicit Dominus. Et ut omnia fie-

rent decenter, honeste, ad amusſim, cum matu-ritate, grauitate, & condecentia morum, ac ſecundum uniformem geſtum & modum ſacri ordinis noſtri.

¶ *De eximia perfectione & ſimplicitate fratrum Laicorum: Et de ſingulari ſanctitate aliquorum patrum,*
Caput VII.

N grege Laicorum eadem per omnia mandata erant, atque religioſiſsime obſeruata. Erant enim ueri conuerſi nomine & re totaliter à mundo ad Deum, filij obedientiſsimi, fratres chariſsimi, famuli diligentiſsimi, patres affectuoſiſsimi, ſolicitudinem maximam gerentes pro monachis, & conſolationem non modicam eis inferentes in tribulationibus eorum, & amici Dei familiariſsimi: Quibus quæ audiuit à patre ſuo adorando, ſæpe reuelauit Dei Filius. Cum uero eſſent ſancti Idiotæ & ſine literis, mira tamen conceperunt de lectis & auditis in Eccleſia & refectorio, & ſciſcitantibus ignitas ſpiritualis intelligentiæ ſcintillas eructuauerũt. Negociationem ſapientię Dei,

Dei, prælibationesq́ internas frequentabant, exercebant, & cum intellectuali dulcedine gustabant, feruebatq́ inter eos, sicut inter monachos, studium rigidę paupertatis, superfluitatis odium, necessitatis tenuis usus, obliuio temporalium, concupiscentia desiderij æternorum, communis humilitas, cordis contritio omnibus in commune, suijpsius abiectio & prælatio sociorum: Sancta deuotio & feruor spiritus inerant inter eos, adeo, ut duo eorum iacentes super terram in tempore orationis, prostrato corpore eleuabantur simul cum corpore à terra: Nomen unius Rogerus, alterius uero Ioannes. In affirmationem huius aliud non minus stupendum referam, in ædificationem corporis Christi.

Fuit in illa domo nostra Londoniensi quidam uenerabilis pater, sanctitatis inenarrabilis, sexagesimũ post professionẽ suam in nostro ordine excedens annũ, è quibus triginta annis Prioratũ huius domus nostræ dignissime administrauerat, Vuilhelmus Tynzbi nomine, natione Hybernus. Hic ante habitus & ordinis susceptionẽ ad sanctã ciuitatẽ Hierusalẽ peregrinabatur, ubi & ab Agarenis captus fuit, et perimendus carceri traditus. Sed ipsi in hac angustia cõstituto, pri-

die quàm occidendus erat, uenit in mentem memoria cuiuſdam imaginis diuæ Catharinæ, in capella domus paternæ in patria ſua pendentis: Ad quam toto cordis affectu conuerſus, inuocabat cum crebris lachrymoſis ſuſpirijs præfatam Chriſti ſponſam pro ſui liberatione. Et in hac ſupplicatione diutius perſiſtens, ſomnum incidit, à quo euigilans, inuenit ſe in illa capella domus paternæ ante prædictam imaginem ſedere, Dei omnipotenti uirtute (cui nihil impoſsibile eſt) per immenſa maris & terrarũ ſpacia ſubito translatum, non abſque grandi miraculo. Vnde & ipſe & cæteri qui aderant, uehementer admirati, & de inopinato eius aduentu gauiſi ſunt. Ipſe autem diuinam in ſe expertus clementiam, & beatiſsimæ Catharinæ patrocinium, rem prout geſta erat, omnibus enarrauit. Quibus auditis, eum in magna reuerentia habere cœperunt, & ut ſanctũ uenerari. Quod ille perpendens, clam aufugit, & ad ciuitatem Londoniarum deuenit, & poſt aliquantulum temporis habitum noſtræ religionis in domo noſtra ſuſcepit. In qua alter Anthonius effectus eſt in perpeſsione & uictoria tentationum, in frequenti conflictu Dæmonum, & in ſanctitate uitæ. Sicut enim Dæmones

plagauerunt

plagauerunt sanctum Anthonium semiuiuo eo relicto, ita & hunc. Qui quidem celabat omnia ob humilitatis cõseruationem, quantum potuit. Quadam tamen nocte, tot & tantis plagis à Dæmonibus læsus erat, quod non potuit se mouere à loco in quo iacebat, nec tegere corpus uestimentis, propter quæ compulsus erat, absens esse à principio matutinarum: Quem requirens infirmarius, inuenit in terra iacentem cum defluentibus uulneribus, omnibus in cella sua conturbatis & confusis, frequenter etiam in multis aliĳs eum impugnauerunt. Iste sanctus Pater tantæ sanctitatis erat, quod per multos annos ante suum obitum, raro uel nunquam dicere potuit illud sanctissimum Euangelium: In principio erat uerbũ, absq; ecstasi & raptu. Raptus quoq; erat quodam tempore in Paradysum, ubi & audisse se perhibebat ineffabilia uerba, & multos ibi uidisse, & cognouisse olim sibi familiares. Supereminens sanctitas huius, probata erat ab omnibus sine simulatione. Obĳt autem Anno Domini 1529.

Multi aliĳ etiam in illa nostra congregatione, mira dulcedine diuini amoris inebriati, ac ineffabili sanctitate præditi erant. Sæculares dicebant,

quod si possibile esset hominibus in terris assimilari Angelis in cœlis, eorumq́ puritatem aliqualiter attingere, in illa domo nostra tales esse. Sed & ipse uenerabilis pater Prior, crebrius dicere solebat, sese Angelos sub sua obedientia
Psal.81. habere: Ego autem dixi, dij erant, & filij excelsi. Quo ad furtiuas disciplinas, quas multi eorum susceperunt, & de tentationibus, quas pertulerunt, in quibus terribilibus effigiebus Diabolus apparuit eis, quas molestias intulit eis, quibusque plagis corporis mactauit & cecidit eos, qualisque ludus factus est eis, talia quidem & alia quam plura potius miranda, & facilius ueneranda, quàm imitanda, omitto scribere, ne non ueritatis obtestatio, sed adulationis, inanis iactantiæ, aut propriæ laudis obsequium esse putetur.

Sed hoc pro ueritate sciat omnis domus Israël, quod mirabilis Deus mirabilia multa & magna, circa electos suos in illa domo existentes, operari dignatus est. Lingua non potest dicere, nec litera exprimere magnalia Dei, quæ per eos fecit: quot tentati, per eorum preces & sancta consilia alleuiati, quot afflicti & mœsti sunt consolati, quot à baratro desperatio-

nis ſubleuati, & erepti: Nullus inconſolatus re-
ceſsit ab eorum colloquio, nec aliquis perijt,
qui eorum implorauerat auxilia, & ſe preci-
bus eorum ſemel ſubmiſerat, ſed ſanabatur à
quacunque ſpirituali infirmitate detinebatur:
cum alij quidam non ita ſuffulti ſpecialiter, aut
gladio ſe peremerint, uel ſtrangulauerint, aut
ſeipſos ſuſpenderint, uel in aquam demerſerint.
Montes excelſi ceruis, & petra refugium erat he- Pſal. 103.
rinacijs. Et quod ſupereſt, & maximum erat,
humiliauit eos Deus, qui eſt ante ſæcula. Nihil
fiebat per contentionem, neque per inanem
gloriam, ſed in humilitate ſuperiores ſe inuicem
arbitrantes, non quæ ſua ſunt, uel erant, conſy-
derabant, ſed ea quæ aliorum, colligentes ſin-
guli faſciculos myrrhæ ex aliorum uirtutibus,
unde ſibi humilitatem conſtruerent.

Et quamuis per ſingulorum humilitatem diſ-
currere ut poſsim, uires internę mihi non ſuppe-
tant, nimiſq; protraherem ſermonē, nota facere
ſi uelim omnia quę uidi & noui, unius tamen hu-
mile ſentire de ſeipſo non reticebo, patris ſcilicet
Vuilhelmi ex Mewe, qui cū eſſet iuuenis annorū
uiginti et octo, genere pręclarus, ingenio acutus,
Græco Latinoq; ſermone non mediocriter inſi-

gnis,

gnis religionis magnꝯ zelator, strenuusq́ cultor Dei, nec inuentus esset quis similis illi per omnes domus nostræ prouinciæ, primo Vicarius, postea Procurator nostræ domus, & singulis noctibus in fine secundi nocturni ab Ecclesia recederet, permittentibus statutis, tam confuse recedebat (sicuti mihi crebro referre solebat) quasi reprobatus esset à Domino, indignum se iudicans non solum annumerari, uerumetiam appropinquare uel permanere in consortio fratrum suorum, cum quibus staret & cõsisteret in laude Dei, & idcirco electum se esse in officium Iudæ, ut cum Iuda in fine damnetur, se timere aiebat. Quibus lachrymis illud officium Procuratoris susceperit, quęq́ media inuestigarit, ut ab illo exoneraretur, nouerunt uniuersi illius domus. Nunquam illo cordialius dolentem, & amarius plorantem uidi quenquam, quum, solitudine cellæ relicta, in tumultum sæcularium exiret, iniunctum sibi sub obedientia exequuturus officium,
Psal. 101. cum de Pellicano solitudinis fieret taurus pinguis, aptus ad occidendum, de nycticorace in domicilio, coruus deuorans in torrentibus, et de passere solitario, fieret aquila super domum Domini: Dolor ingens tunc attriuit cor eius humi-
le,

le, inuentam preciosam margaritam uerebatur perdere, gustato insuper spiritu dulcicq; quiete solitudinis, desipiebat caro libertasq; seruilis. Similes sui in hoc erant & alij quàm plures, qui maluerant sedere in angulo domatis, quàm cum muliere litigiosa & in domo cõmuni. Mutuam charitatem illorum, non solum gestus & uerba (quibus se inuicem semper amplexati sunt) sed permaxime ipsa pia sollicitudo (quam unus gerebat pro altero) in omnibus illis malis, quibus circundati erãt (precipue, quãdo cibaria domorum per præpositos domus ablata erãt ab eis) ostendebat. Quomodo cõpatiebãtur singuli singulorũ inediæ & fami, quomodo tũc se mutuo cõsolabãtur, quasq; adinuẽtiones explorauerũt, per quas alijs subuenirẽt, & eorũ refocillarẽt famem & sitim, pia quoq; sollicitudo ipsorum pro incarceratis infra & extra domum luculentissime demonstrabat, per quæ illos ueros esse discipulos Domini nostri Iesu Christi, probatum erat. Nihil inferam de castitate, quia nihil inquinatum uel immũdum introiuit in illam ciuitatem. Quid plura? Ibant in directum uaccæ, per uiam quæ ducit Bethsames, & itinere, non diuerso, sed uno gradiebantur omnes, pergentes & mugientes

Prouer. 21.

 atq;

atque lugentes prolongationem sui incolatus, & miserias huius peregrinationis: & non declinabant, neque ad dexteram neque ad sinistram.

¶ *De fratribus reprobis cum bonis sociatis, & eorum terribili punitione, Cap. VIII.*

ED si forte calcitrasset quispiam (Nouum enim conderet Deus super terram) si in tanto conuentu zizania non superseminasset inimicus, & bonis mali non admixti fuissent, in exercitationem bonorũ (Sicut enĩ ibi erãt multi boni, boni ualde: ita erãt ibi aliqui mali, mali ualde) Et quemadmodum pijssimus Deus nõ cessauit illos probare, quasi aurũ quod per ignẽ transit, in bonum ipsorũ, per accumulationẽ meritorum & amplioris gratię, ut ambularẽt de uirtute in uirtutẽ: ita & istos malos post multas uocationes & diuersas correctiones, ad innotescendum, quod graue crimẽ sit post uota retractare, quomodoque displicet sibi stulta & infidelis promissio, quamque maledictus sit, qui uotũ immolat Domino debile uel claudum, quomodoque melius esset nõ uouere, quam post uota promissa nõ reddere: Nõ habens tandẽ super quo percuteret eos ultra, addẽtes preuaricationẽ, dimisit eos secundũ desideria cordis eorum,

Hiere. 31.

Prouer. 10.

Eccle. 5.

quod

quod omniū plagarū ſuper peccatores eſt grauiſsimū metuēdiſsimumꝗ́ ęternę reprobationis ſignū. Et permiſit eos labi, peccatis ſuis exigentibus, de bono in malū, de malo in peius, & de peiore in peſsimā obcæcationē & cæcitatē mentis, ꝙ nō ſentiebāt percutientē, ſed dixerūt bonū malum, & malum bonū omnibus diebus uitæ ſuæ. Esa. 5.
Si ergo, ut dicere cœpi, forte calcitraſſet quiſpiam aut aliqui ex eis, primo correxit eos Prior paterne ad emendationē, nolens eos perire, ſed ad pœnitentiā reuerti. Cū eñ ineſſet cuiꝗ in illo clauſtro, cor malū & incredulitatis diſcedendi à Deo uiuo, uel alius quis exacerbaſſet Deum peccator, non cōtinebat in ira ſua clementiſsimus dominus miſericordias ſuas, ut ſecundum multitudinē iræ ſuæ nō quęreret, reſeruans oīa in futuro: Sed cū ſtatim in foribus peccatū adeſſet, ulciſcebatur per apertā uindictā, de quibus uindictis nō eſt modo dicendū per ſingula, quas patres noſtri narrauerunt nobis. Aliquas earꝫ quas ego, & qui mecum eſt, frater conuerſus, uidimus, recitabo, propter cautelam alioꝝ. Fœlix enim quem faciunt aliena pericula cautū: Iuſtus quoꝗ lauabit manus ſuas Psalm. 57.
in ſanguine peccatoris, timens & deuitans talia cōmittere, propter quæ uidet alium plagatū. Pe-

Proue. 19. stilente quippe flagellato, stultus sapientior erit. Fuit itaq; in hac congregatione nostra, monachus quidam Thomas Salter nomine, summopere delectatus in denotatione & diffamatione fratrum, & hoc apud seculares, qui tamen nunq; abstulit malum á seipso. Hic post crebras Apostasias, quodam tempore cum in carcere clausus fuisset, sub custodia etiã unius fratrũ conuersorum, ne amplius fugã faceret, adeo terribiliter dæmones quadam nocte eũ aggressi sunt, & tam dire & horribiliter tractauerũt, q nisi custos suus, qui id in spiritu uidebat, corporeq; nimio terrore cõcussus, dæmones sentiebat ad Apostatã introeũtes eũq; uexãtes, qui insuper audiebat clamores afflicti: Nisi (inq;) iste custos per suas deuotas acclamationes et sanctas preces, cito ad eũ euigilasset, ipsum penitus strãgulassent & necassent, sicut ipsemet Apostata postea retulit, qui tamen post multã morã, dæmonibus etiã effugatis, uix ad se redire potuit. Alius quoq; frater fuit Georgius nomine, huic uehementer aspiranti ad ollas carniũ in Ægypto, oĩa quæ ordinis & sanctæ religionis erãt, onerosa uidebant et grauia. Hic quodam tempore uesperarum attædiatus in diuino seruitio, exiuit Ecclesiã secũdum cõsuetudinẽ, deambulatum

bulatũ in capitulo. Quod cũ ingressus fuisset, imago crucifixi, quæ pendebat in ꝓspectu introeuntibus, uidebat sibi uertere dorsum in cruce, auertens se totaliter ab eo. Quo uiso, ille eodẽ instanti amens factus est, & cecidit in desperationẽ, & in illo miserabili statu permansit per dimidium annũ. Postea uero per preces fratrũ pristinę redditus fuit sanitati, quam nulla tamen emendatio cõuersationis comitabatur. Nam in tantam irreligiositatẽ decidit, quod compulsus erat conuentus eum expellere ab ordine per licentiã Capituli generalis. Fuit etiam alius sacerdos, nomine Nicolaus Rawhus, nimis tepidæ cõuersationis, cui etiã satis molestũ erat in Ecclesia permanere, qui tandem apostatare meditabatur. Is ueniendo quodam tempore ad uesperas, tanta percussus est cęcitate, quod ostium Ecclesiæ minime intrare quiuit, nec etiã inuenire: cum tamen unum pedem super limen posuisset, sed palpando huc illucq; diuertebat, & ad cellam reductus, statim uisum recepit. Indignus ergo erat intrare Ecclesiã. Sed & iste idem alio tempore in celebratione Missę constitutus, tanto terrore ac tremore corporis est concussus, quod procedere non potuit, sed compulsus fuit uestimenta sacerdo-
talia

talia exuere, & inchoata deserere. Similiter & alius frater, nomine Henricus, cõsimilis teporis & cõuersationis, eadẽ ruminans, sed nõ recte di uidens, in celebratione Missæ conuẽtualis cõstitut9, eodẽ modo plagatus fuit per horribilẽ tremorẽ, cucurritq; ab altari in Sacrariũ, ut exueret uestimẽta, quod & fecit. Quia semel cœpi loqui, addam & quintũ de alio quodã, qui etiã monachus erat in domo nostra, nomine Ioannes Dailei, magnis quidẽ tẽtationibus prægrauatus. Hic quadã die murmurauit, q̃ nõ fuit saturatus, & cibus in prandio sibi administratus oculis suis & appetitui nõ placuit, dicẽs inter cætera, Se maluisse comedere bufones, q̃ illius generis pisces. Mira res, iustus Dominus nõ fraudauit eũ à desiderio suo. Tantã eñ copiã bufonũ attulit ei, q̃ cumulati, pauimentũ cellæ eius replerẽt, reptãtes & salientes post eũ, quocũq; circa cellã suã pergebat. Erãt sibi cõmensales & cõuiuæ in mensa, etiã in ipsum discũ suũ prosiliebant: erãt quoq; ei con torales & socij in lecto. Si quem in ignem proijceret, statim exiliebat illęsus: si occidisset eos, alij superueniebant, & numerus quotidie augmentabatur, perseuerabantq; cũ eo in cella sua per integrum mensem, nec ullo modo ab eis liberari potuit. Semel aũt unũ eorꝫ forcipe apprehensum, in

igne torrere uoluit, sed tantus fœtor ex eo exalauit, ut à cœpto desistere cōpulsus sit: etiam alij existentes in claustro à longe, eundē fœtorē sentiebant. In horto uero suo permanserūt per spaciū trium mensiū, ipsemet frater sæpissime hoc idem cum magno dolore cordis enarrare solebat. Sic per hęc & multa alia reuelauit Deus cōdensa, no luit tam sanctū collegiū, adeo nefarijs actibus & enormibus peccatis dehonestari. Propter alios quoq; permisit deus istos talia pati, ne in idipsum incredulitatis exemplū & peccatū quis incideret, & propter seipsos, ut ita castigati à talibus, in posterū desisterēt stultitijs & neqtijs: Qui tamē nō sunt reuersi, sed irritū fecerūt pactū suum cū Deo & omnibus suis sanctis, & habitu religionis reiecto, exierunt à nobis per licentiā Dñi Regis nostri. Sed hæc de huiusmodi dicta sufficiāt, & utinam eorum pœnitentiam insinuare possem & emendationem, sicut eorum delicta & pertinaciam, ut spes pereuntium esset recuperatio deperditorum. Sed modo eorum mala tantū indicata sunt, ut cautela posterorū sit ruina præcedētium.

Nunc uero ad inchoatę historiæ seriem prosequendam, stilum retorquebo, bonorū & malorū exemplis & moribus elucidatis, ut ubi bonorum exempla nos non prouocant, saltem aliorū mala-

nos terreant. Nam idem est Deus, & abbreuiata eius manus non est, sed adhuc extenta, ad saluandum & ad puniendum. Et ad domũ meam reuertar unde exiui, ubi ut confitear Domino in bonis suis, dignetur reędificare in ea tabernaculum suũ, & reuocare ad eam omnes captiuos & dispersos suos, ut in Hierusalem consolemur. O domus gloriosæ uirginis pijssimæ matris Dei, ędificata olim cum propugnaculis, nũc sedens in tristitia domina gentiũ, nomẽ tuũ & memoriale tuũ in desiderio animę. Anima mea desiderat te in hac nocte tenebrosa, sed & spiritus meus in pręcordijs meis: De mane uigilabo ad te, cupiẽs restauratione tuã uidere. O ꝙ beatus essem, si fuerint reliquię seminis mei ad uidendam claritatẽ tuã primã, quã habuisti ab initio. At quorsũ ista? Quare mœrore cõtraheris anima? Nunquid rex non est tibi, aut consiliarius tuus perijt, quia innouauit te dolor? Nonne benefecit tibi Deus, perducens te recto itinere in domũ fratris matris tuę, ut inde sumas uxorẽ filio tuo Isaac? Nunquid in Iudęa tantũ notus Deus? O consolatio onerosa: renuit consolari anima mea taliter. Bene mihi quidem fecit Deus, merita excedens & uota, non attendens miserias & culpas,

nec

nec mihi faciens secundum peccata mea? Sed si in ipsum cœlum raperet, degenerantis animi esset & nimiæ ingratitudinis, immò uero impietatis nequissimæ, obliuisci maternorum uiscerum in hac senili ætate, quæ me genuerunt. Et quid ago? Si locutus fuero, non quiescet dolor meus: Et si tacuero, non recedet à me. Exemplo idcirco eius, qui cũ turbatus esset, non loquebatur, obmutescam. Veritatem tamen hanc dicam, & non mentiar, testimonio mihi perhibente conscientia mea, quòd tristitia mihi magna est, & intimus dolor super dolorem cordi meo, non solum pro fratribus meis absentibus, qui desiderant diem uidere ex die, quibus nondum perforatum est foramen in ore Leuiathan, ut libere Iob 40.
transeant hoc mare magnum & spaciosum sine periculo mortis: sed etiam pro alijs, quorum multos ego noui, qui credituri essent per eos & conuerterentur ad Dominum Deum nostrum, si aliqua domus nostri ordinis in illa prouincia reædificaretur: pro meipso autem nihil nisi in infirmitatibus meis spiritualibus. A quibus ut alleuier per Dei misericordiam, hanc sunamitem cum amore & gratiarum actione, quibus possum, non quibus uellem & debeo, am-

plectar in spe, quòd participet mecum de bonis suis, & temperet dolorem, qui ex morte matris meæ accidit, ac incalescente suo tactu refoueat carnem frigidatam præ inueteratione in diebus malis, quando fodiebatur pectori fouea, firmissime sciens, quòd hic & in omni tribu Israël magnum sit nomen Domini. Et quamuis omnes qui introibũt in domum Domini, reddituri uota quę distinxerunt labia sua, non debẽt apparere uacui, sed in holocaustis, in oblatione & odoramine uirtutũ, cum reformatione mor℞ ac sui abnegatiõe, Deo suo appropinquare: tamen sancti patres nostri, pro quibus præcipue hęc historia texitur, pręter oblationes & uota ultronea obtulerunt in decorem domus Dei nostri holocausta medullata, cum incenso arietum, & adipe pinguium: obtulerunt boues cum hircis, pellem cum carne, nihil sibi reseruantes, nec corpus nec animam, nec interiora, nec exteriora, quandequidem agonizauerunt pro iustitia usque ad mortem, mortem quidem contemptibilem & horrendam, mortem autem patibuli, gladij & ignis. De qua morte restat adhuc dicendum. Quod priusquã aggrediar (reuelationibus, quibus Dominus seruos suos frequenter erudiuit, prætermis-

termissis) de aliquibus signis prodigiosis pauca referam.

❡ De prodigijs ante martyriũ fratrum uisis. Et de præparatione eorum ad mortem, primo propter secundas nuptias Regis, & tandem finaliter propter schisma, Caput nonum.

Ontigit autẽ Anno Domini 1533. procellosam hanc tempestatem præcedente, cometem uideri in aëre extendentem radios suos plane & aperte usq; ad domum nostram. Totus Conuentus, regrediens quadam nocte à matutinis, cernebat ac intuebatur radios prouenientes ab illa stella, coruscare ac scintillare per quandam altam arborẽ in cœmiterio nostro, & transfundere se, & transuerberare super Ecclesiã nostram, & illum locum, ubi campanæ pendebant. Quod quidẽ inauditum est, & inuisum à retro sæculis. Eodem quoq; anno uenerabilis pater Prior noster, quadã nocte post secundũ Nocturnũ egrediebatũ Ecclesiam, qui intrans in cœmiteriũ, uide-

bat in aëre globum sanguineum miræ magnitudinis. Ad cuius aspectum expauit cor eius, & prę timore cecidit super terram. Eundem aut similem globum siue sphęram uidebat & alius frater eadem nocte, exiens in hortum cellę post Matutinas. Alia etiam non minus monstrosa de duobus cuneis muscarum, instante ipso periculoso tempore acciderunt: Quarum una turma fuit nigerrima, et ualde deformes erant, similimę illis muscis, quæ gignuntur è fimo iumentorum. Alterius uero turmæ muscæ, erant diuersorum colorum, et oblongę, similes illis quę uolitant in arundinetis super aquas. Et hæ turmæ duæ infinitæ multitudinis, diuersis temporibus requieuerunt super domum nostram, ac omnem superficiem eius cooperuerunt. Quę quidem omnia aliquorum euentuum signa & prodigia nobis imminentium esse formidabamus, & in bonum conuerti omnes rogabamus. Sed anno sequenti timor, quem timuimus, euenit nobis, & quod ueriti fuimus accidit, ac tanta mala eruperunt, per quæ si Deus nobis misericors non fuisset, poterat omnis retro abundantia tradi obliuioni.

Anno enim Domini 1534. cum ciuitas nostra,

ſtra, domum dico ſalutationis beatiſsimę Matris Dei uirginis Mariæ iuxta Londonias, habitaretur in omni pace (leges enim optime custodiebantur, propter dicti religioſiſsimi patris noſtri Ioannis Houthon inibi Prioris exiſtentis, diſpoſitionē, deuotionem, pietatem & peruigilem curam circa gregem ſuum, ac animas inibi odio habentes mala) contigit inimicum humani generis, quieti, paci, charitati ac ſanctitati eorum inuidentem, animum regis Anglię, ad quędam illicita in regno ſuo peragenda inſtigare. Super quibus conſenſum omnium ſibi ſubditorum, à ſedecim annorum ętate & ſupra, tam religioſorum quàm ſæcularium extorquere uolebat: Quorum malorum caput ſiue principium hoc erat, ut omnes ſecundis ſuis nuptijs, priore regina et coniuge ſua licet ſuperſtite, cõſentirent, eaſque ratas & licitas eſſe affirmarent. Cumq; commiſſarij ad hoc negotium delegati, hoc edictum regis exequi egrederentur, & ad ſanctum patrem noſtrum deueniſſent, quatenus ipſe & ſuus conuentus regiæ iuſsioni & ordinationi præberent conſenſum: Reſpondit pater, ſuæ uocationis non eſſe, nec ſe, ſeu quenquam ſuorum, regijs negotijs ingerere poſſe aut debere:

Secundæ nuptiæ uiuente prima uxore.

Neque sua interesse quam uelit rex repudiare, quámue accipere uxorem, dummodo à se suisq; nihil de huiusmodi rebus exegerit. Sed hoc responso non contenti, uoluerunt, ut sine aliqua interpolatione, conuentu suo congregato sub præstito iuramento illicitas esse priores nuptias affirmarent, hisq; secundis et proli subter eas editę pręberent animum & obedientiam. Venerabili tunc patre nostro respondente, se non posse capere, quo pacto priores nuptiæ secundum ritum Ecclesię celebratę et tam diu obseruatę irritarentur, iussus est mox recludi in carcere turris Londoniensis cum patre Hunfrido, procuratore domus nostræ, ubi per unum mensem detenti fuerunt. Postea uero persuasum est eis per quosdam probos & doctos uiros, illam non esse licitã causam mortis infligendę: Quibus auditis, sub conditione regiæ annuerunt iussioni, sicq; dimissi, demum redierunt, quos admodum læti suscepimus. Verum quando id iuramentum à conuentu exigebatur, non minima inter eos erat turbatio: Quod cernens pius pater noster, ait. Nondum aduenit hora nostra, patres charissimi. In ipsa autem nocte, qua frater procurator & ego à carcere fuimus dimissi, me non tam

cito euasurum, sed illuc reducendum, eundemq; carcerem infra annum me recepturum somniaui, ubi cursum meum consummabo. Restat idcirco aliquid aliud nobis in breui proponendum, ut existimo (quamuis fides non sit adhibenda somnijs) tamen pariter uiuamus Deo non offenso, quamdiu possumus. Dum hæc ita agerentur, uenerunt Consiliarij regij & rectores ciuitatis cum satellitibus suis, rapere & carceri mancipare totum conuentum. Remiserant enim eos uacuos à proposito bis antea, uenientes accipere iuramentum. Quod fratres consyderantes, pijs & salutaribus sancti patris consilijs & exhortationibus acquiescere decreuerunt. Et sic demum in uerba regis iurauimus, sub conditione tamen, quatenus licitum esset. Anno Domini 1534. die uicesimo quarto Maij, Prioratus patris nostri anno quarto. Nos igit̃ de uentre huius immanis ceti salua conscientia, ut sperabamus, liberati, lętari cœpimus cũ Iona super hedera in habitaculis nostris, quę obumbraret & protegeret nos à pluuia, turbine & æstu, ut sub umbra illius securi sederemus absq; aliqua maiori tribulatione. Sed melius est confidere in Domino, q̃ in principibus, in quibus nõ est salus. Pręparauit em̃ Deus

Ionę 2.

Psal. 145.

uermem

Ionæ 4. uermẽ in aſcenſu diluculi, qui percuſsit hederã et exaruit, nullo ueſtigio prioris fœderis initi rema nente, uexatioq́; dedit nobis intellectũ de prędi- cta reuelatiõe ſancti patris noſtri. Et tũc uere ex- perti ſumus, q́ Propheta fuerat in medio noſtri.

Schiſma ab unitate Eccleſiæ. In principio enim anni Domini 1535. diffi- nitum fuit per Regem Angliæ, & in celebri actu Parlamenti ſui inſtitutum, ut omnes authorita- tem & obedientiam, quam debebant domino Papæ & cuiq; alio ſuperiori in alijs regnis, abre- nunciarent, & ipſum Regem, ut ſupremum ca- put Eccleſiæ, tam in ſpiritualibus quàm tempo- ralibus, ſub iuramenti atteſtatione ſuſciperent: Contradicentes uero, tanquam rei læſæ maie- ſtatis haberentur, & æquali morte plecterentur. Quod cum per totum regnum promulga- tum fuiſſet, uenerabilis pater Prior noſter con- uocauit Capitulum, atque quæ imminebant conuentui indicauit. Quibus auditis, conſter- nati erant animo ualde. Tunc dixit pater, Tri- ſtitia mihi magna eſt, & cordi ingens dolor præ cæteris, pro fratribus meis iuuenculis, qui ab- undant in iſto conuentu. Videtis enim fra- tres, q̃ multi ſunt hic iuuenes innocenter mo- do uiuentes, quorum ceruicibus iugum oneris et

ſceptrum

ſceptrum exactoris nunquam impoſitum fuit:
Qui cum ſemel commixti fuerint inter gentes, ti-
mendum eſt, ne diſcant opera eorum, & cum
cœperint ſpiritu, nunc carne conſummentur:
Corrumpunt enim bonos mores colloquia ma- 1. Cor. 15.
la: Cum peruerſo conuerſantes, cito peruerten-
tur. Et difficile eſt tangere picem, id eſt, mundum Eccleſ. 13.
abſq; inquinamento carnis & ſpiritus, ac tranſire
per ignem illæſum. Alij etiam ſunt ex nobis, à
quorum fortaſsis cordibus luxuria penitus ab-
ſciſa non eſt, de quorum periculo non minime
metuimus, cum reincœperint per conuerſatio-
nem mũdanis rurſus inuolui. Quid dicam ergo
fratres, uel quid faciam, dum nil boni perferam
de his, quos dedit mihi Deus, ante iudiciũ æter-
num? Et fletus magnus inter eos erat. Tunc
dixerunt omnes conſtanti animo & una uoce,
Moriamur omnes in ſimplicitate noſtra, & te-
ſtes erunt ſuper nos cœlum & terra, quod iniu-
ſte perditi ſumus de terra. Reſpondit mœſtus
pater, Vtinam ita fiat, quod una mors reddat ui-
uos, quos una uita tenuit mortuos. Sed nec tan-
tum bonũ nobis, tantumq; malum ſibiipſis illa-
turos eos credo: Ex nobili proſapia multi ue-
ſtrum eſtis, ſed hoc potius (ut reor) facient, Vos

ſeniores & me in mortem tradent, hoſquè iuuenes dimittent auolare liberos in terram non ſuam. Idcirco ſi ſolummodo pro meo conſenſu negocium fuerit, exponam me miſericordiæ Dei, & ero anathema pro his fratribus meis minimis, ac conſentiam regiæ uoluntati, ſi licite fieri poſsit, ut præſeruem iſtos à tot & tantis periculis futuris. Si aliter decreuerint fieri, ut omnes conſentiant, & ſi mors unius (ne tota gens pereat) non proderit, fiat uoluntas Dei, & utinam fiat par ſacrificium de omnibus. O quomodo coartabat ſpiritum huius ſanctiſsimi uiri, hinc charitas Dei nolens offendere eum, illinc periculum aliorum, à quo eos præſeruare cupiebat: ſed quid eligeret ignorabat, præualuit tamen charitas Dei, memorans eiuſdem ſententiam: Quid proficit homo, ſi lucretur uniuerſum mundum, ſeipſum uero perdat, & detrimentum ſui faciat? Qui me erubuerit & ſermones meos, &c. Vel illud: Qui aliquid amat plus quàm me, non eſt me dignus.

Lucæ 9.

Matth. 19.

Nihilominus iſte ſanctus pater noſter ita anguſtiatus in hac conuentione noſtra, dixit inſuper nobis. Ignorantibus nobis fratres quid eueniet,

ne imparati inueniamur, quando Dominus pulsauerit ianuam, disponamus nos, ac si statim morituri simus: Iacula enim præuisa minus feriunt. Tunc suasit eis præparare corda sua Deo per generalem confesſionẽ, deditq; licentiam, ut unusquisq; confessorem quemcunq; uoluerat in claustro sibi eligeret, & omnibus dedit authoritatem plenariæ absolutionis. Et hoc facto, sequenti die inquit: Quia in multis offendimus omnes, & unusquisq; debitorẽ habet fratrẽ suum, & etiam quia sine charitate nec mors nec uita aliquid proderit, inuicem reconciliabimur. Et tertia die Missam de Spiritu sancto celebrabimus, pro gratia illius impetranda, qua ualeamus uoluntatem & beneplacitum eius adimplere. Igitur cum prima dies transisset, patris nostri saluberrimo consilio adimpleto, & dies reconciliationis aduenisset, præmisso Pater noster, diutino & deuotissimo sermone de charitate, patientia, ac firma adhæsione post Deum, in aduersis, tractando illos quinque primos uersus Psalmi: Deus repulisti nos, & destruxisti nos: ita finiendo & concludendo sermonem suum. Melius est nos hic pro culpa breuẽ suscipere pœnam, quàm æternis seruari cruciatibus; Tunc dixit, Charissimi patres

Iacob. 3.

Psal. 59.

& fratres, quod uideritis me facere, facite obse-
cro & uos. Statimq́ surgens perrexit ad senio-
rem domus iuxta se sedentem, ac genua flectens
coram eo humiliter petijt ueniam, & indulgen-
tiam pro omnibus suis excessibus & peccatis,
contra eum aliqualiter commissis corde, ore, uel
opere. Et eodem modo, alter se habuit ad eum,
petens ueniam pro suis. Et sic procedens pater
per chorum suum primo, deinde in altero choro
eadem petijt ab unoquoq; singillatim per se, do-
nec ueniret ad ultimum conuersum, amarissimè
plorans super singulos. Et similiter omnes seque-
bantur eum alternatim, singuli petentes à singu-
lis ueniam. O quantus ibi luctus, quantæ profu-
Matth. 2. sæ lachrymæ? Vere uox in rhama audita tunc
Hie. 31. erat, ploratus & ululatus multus: Rachel plorans
filios suos inconsolabiliter & irremediabilibus
lachrymis, præuidens mala eis imminentia. Ab
hoc die, qui uultum sancti patris nostri intuitus
fuisset (qui quidem antea ob qualemcunq; euen-
tum, in diuersa nunquam mutabatur) sciuisset
utique, quæ & qualis plaga modo tetigerat cor
eius. Facies enim & color immutatus, declarabat
internum animi dolorem. Circumfusa erat uiro
interna quædam mœstitia, & horror corporis,
per

per quem manifestus aſpicientibus dolor cordis eius efficiebatur.

Tertia uero adueniente die, qua Miſſa de Spiritu ſancto in conuentu celebranda erat, ipſemet deuotus pater Prior præparauit ſe ad illam perſoluendam. In cuius tempore Miſſę dignatus eſt omnipotens & miſericors Deus, mira & ineffabilia operari. Sacramentum regis abſcondere bonum eſt, opera autem Dei reuelare & confiteri honorificum eſt. Manifeſtabo ergo ueritatem, & non abſcondam à uobis occultum ſermonem. In illa conuentuali Miſſa, ſanctiſsima eleuatione peracta, ſibilus quidam auræ tenuis, exterius paululum ſonans, interius uero multum operans, à pluribus percipitur & auditur auribus corporis, & ab omnibus ſentitur & hauritur auribus cordis. Cuius dulci modulatione & ſono, uenerabilis pater Prior tactus, in tantam eſt diuinę illuſtrationis copiam, & lachrymarum abundantiam reſolutus, quod per longam moram in officio Miſſæ procedere nequibat. Conuentus quoque ſtabat ſtupefactus, audiens quidem uocem, ac ſentiens miram & ſuauem operationem in corde, neſciens tamen unde ueniat aut quo uadat. Verum impleta gaudebant ui-

ſcera illo ſanctiſsimo flatu, & bene perceperunt, quod uere Deus illic eſſet, qui etiam ſecreta ſua denudabat aliquibus, diuidens cuiq; prout uolebat. Et quemadmodum legitur in numerorum
Num. 11. libro, ubi deſcribitur diſtributio ſpiritus in ſeptuaginta, quod requieuiſſet ſpiritus etiam ſuper alios duos, qui remanſerant in caſtris, & non exierant in tabernaculum: Ita modo apud noſtros accidit, Gratiã adminiſtratã & effuſam in tempore huius Miſſæ, participauerunt etiam fratres conuerſi, exiſtentes in capellis prope chorum adiacentibus, mira ſuauitate, tempore, quo & monachi. De hac ſanctiſsima Miſſa, pius pater noſter mentionem fecit in proxima conuentione fratrum, cum multa gratiarum actione & deuota admonitione, ut in gratia Dei permanerẽt, per inſtantes orationes, & ſanctam conuerſationem in humilitate radicatam, & filialem timorem. Subiunxitq;, Non propter me, ſed propter ueſtram ſanctitatem hæc operatus eſt Deus. Illic erat pia lis & concertatio, quis humilius ſentiret de ſeipſo. Pater attribuebat omnia deuotioni filiorum, filij uero omnia ſanctitati & meritis patris.

Quanta autem in hac congregatione

post hanc diem, fuerit instantia precum, non est meæ possibilitatis enarrare: Quomodo etiam perseuerabant unanimiter in orationibus die ac nocte, & quomodo prosternebant se ante summum altare post matutinas, postulantes auxilium de sancto, ut dignaretur Deus tueri eos. O quoties replicauit pater Prior illam orationem Dauid: Ego sum qui peccaui, ego qui inique egi, Istæ oues quid fecerunt? Vertatur obsecro manus tua in me, & in domum patris mei. Et illud: Pater sancte serua eos in nomine tuo, quos dedisti mihi. Taceo de multis alijs lugubribus conuentionibus & actionibus, quæ ibi gestæ fuerunt.

2 Reg. 24.

Ioan. 17.

Interea dum hæc ita se haberent, opponente se fortiter patre murum pro domo Israël, & stante ex aduerso pro omnibus sibi commissis, & nec minis nec blandicijs cedente, sed præstolante aduentum Consiliariorum domini regis, qui edictum eius exequerentur, reuerendus pater Robertus Laurens, Prior domus bellæ uallis, nostræ tamen domus professus, ad Londonias accessit uisitandi gratia, si cuncta prospera essent erga patrem nostrum & pecora sua: Erat enim uir plane religiosus, & pietate plenus.

Et

Et infra biduũ contigit, & reuerendum Patrem Auguſtinũ Vuebſter, profeſsũ domus de Schene, gerentẽ prioratũ domus uiſitationis beatiſsimę Marię, pro negocijs domus ſuę ad ciuitatem Londoniarum etiam aduenire: Qui diuertentes ad domum noſtram, audierunt in quibus malis & periculis conſtituti eramus, & quo furore exarſit in nos Dominus Rex. Intimatum enim erat ei, quod Prior cum conuentu illius domus pręparabat ſe ad reſiſtendum, propter quod nimio furore agitabatur.

De captiuitate torturaq; trium Priorum & martyrio eorum propter confeßionem fidei & Eccleſiæ Catholicæ, Caput X.

TVnc illis tribus reuerendis patribus Prioribus conſyderantibus iram regis eſſe nuncium mortis, illam mitigare ſi commode potuiſſent, communi conſilio decreuerunt, ut exitum rei committerent iudicio Dei, & illi anticiparent & pręoccuparent tempus expectati aduentus Conſiliariorum Regis, eundo ad dictum Dominum Thomam

mam Crouwell, constitutum à domino rege suum Vicarium in omnibus negotijs, ad implorandum, quatenus eius interuentu à regis edicto possent eximi, uel aliquam mitigationem siue alleuiationem, à tenore & rigore decreti in iuramenti præstatione obtinere. Ad quem cum accessissent hi tres reuerendi patres, eiq; sua desideria supplicationesq; humilime exposuissent, nullo modo annuebat petitioni eorum, sed eos tanquam rebelles in carcerē turris Londoniensis retrudi iussit. Ad quos, cum per unam septimanam ibi detenti fuissent, ipse cum multis alijs ex Consiliarijs Regis deuenit, propositurus eis decretū Parlamenti, quod fuit, Vt authoritati domini Papæ abrenunciarent, ipsumq; falsè, uiolenter ac extorte usurpasse suam primariam potestatem faterentur, & omnes alias externas potestates, iurisditiones & obedientias abnegarent, cuicunq; etiam personæ uel ordini debitæ essent aut promissæ: Soli regi suisq; obtemperarent, & ipsum Regem supremum caput Ecclesiæ, tam in spiritualibus quàm temporalibus, acceptarent, crederent, & affirmarent. Cumq; respondissent patres nostri, se consensuros omnibus, quæ & in quantum lex diuina permiserit,

subiunxit ille, Nullam exceptionem admittam, siue lex diuina permiserit, siue non: Hoc integre, plenarie, synceriter in corde, & cum iuramento publico in ore affirmabitis, & firmiter tenebitis. Replicauerũt nostri beatissimi patres, Ecclesiam Catholicam aliter semper tenuisse ac docuisse. Respondit ille, Non curo Ecclesiam, uultis consentire, an non? Dixerunt illi, sese propter timorem Dei non ausos esse cõtraire, ac deserere Ecclesiam Catholicam, pro eo quod diuus Augustinus dicit, se noluisse credere Euangelio Christi, nisi quia sancta Orthodoxa Ecclesia ita eum instruxit ac docuit. Tunc iussi sunt iterum recludi in carcere.

Die autem ad hoc destinato, producti sunt ad tribunal, ubi cum super hoc negocio denuo fuissent requisiti, penitus contradixerunt, dicentes se nullo pacto legi Dei, doctrinæ atq; consuetudini sanctæ matris Ecclesiæ, uel in minimo uelle contraire. Quo audito, mox electi fuere duodecim uiri secundum consuetudinem iuris, qui sub præstito suo iuramento, de hac re tractarent, utrum illi tres uiri, pro eo quod noluerũt acquiescere ac subiacere decretis Parlamẽti, digni essent morte an non: Qui hoc mandato habito, sen-

tentiam

tentiam suam distulerũt in crastinum. Ventilata autem inter eos per totũ illum diem hac causa & quæstione, contradixerunt omnes, & concluserunt innocẽtes fore, & immunes sanctos patres nostros à transgresſione legis, seq́ nullo modo inuenire eos posse tanq́ reos occidendos. Interim suspicatus ille Vicarius domini regis, bonam conscientiam illorũ duodecim uirorũ, uespere primę diei, anteq́ palam edicerent suum ueredictũ, misit ad eos sciscitandi gratia causam tantæ dilationis, & quidnam facere intenderent. Illi uero nuncio intimauerũt, tam sanctos uiros sese nõ ausos fore, ut malefactores morti adiudicare: Qui renũcians hęc domino suo, in iram cõcitatus, sine mora remisit ad eos dicens. Si uos eos culpabiles nõ inueneritis, uosipsi mortẽ transgressorũ subibitis. Illi tamen has minas paruipendentes, firmauerunt sermonem suum, & tunc temporis noluerunt consentire. Quod ille audiens, mox uenit ad eos, & per suas comminationes crudeles, compulit eos reddere ueredictum, uel potius falsum dictum suum, in condemnationem patrum nostrorum, reosquè eos condemnare læsæ maiestatis. Quo ueredicto, per eos in crastino propalato, data est à iudicibus sententia mortis su-

per patres nostros, eius scilicet, quæ in reos criminis læsæ maiestatis dari consueuit. Et sic denuo in carcerem detrudi iussi sunt, ubi & manserunt diebus quinque, per quos multas molestias passi sunt, illisque stantibus in magna constantia aduersus eos, qui ipsos deprimebant, mandatum fuit, ut ad mortem educerentur. Supplicium siue modus mortis (si modus dici possit, ubi supra omnem humanum modum sæua crudelitas & crudelis Tyrannis exaggerabatur) talis fuit.

Educti de carcere, statim deiecti erant super uimicillum, uulgariter Ahyrdle dictum, & resupini huic alligati fuerunt, toto corpore extenso in longum. Et sic super hoc accubantes, retro ad calces equorum per totam ciuitatem trahebantur, quousque deuenerunt ad locum bubali, ubi omnes scelerati plecti consueuerunt: Qui locus distabat ab illo carcere, una leuca uel miliari gallico. Quot grauamina quantosque cruciatus per totam uiam illam pertulerūt, quando modo per turgida & aspera loca iter haberent, modo per aquosa & lutosa, quæ in uia admodum abundant, trāijcerentur, quis enarrare sufficiat? Sicque perductis illis ad locum determinatum, sanctus pater noster primus soluebatur. Tunc spiculator

genu

genu flexit (ut moris est illius patriæ) ante eum, petens sibi indulgeri opus illud crudele in eum exercendum. O bone Iesu, quis nõ fleret, Christi seruum si uideret in tanto supplicio? Quis posset non contristari, tam sancti uiri benignitatem contemplando, quàm benigne & modeste allocutus fuerit suum interemptorem, quàm dulciter amplexatus & osculatus, & pro eo & cæteris astantibus quàm pie rogauerit? Deinde iussus est scalam ascendere ad patibulum, ubi suspendendus erat, qui mitissime obtemperans, ascendit. Tunc unus ex Consiliarijs domini Regis, qui ibi stabant cum multis milibus hominum ad tale spectaculum concurrentium, petijt ab eo, si annuere uellet regiæ iussioni & decreto Parlamenti: Si uellet, uenia sibi daretur. Respondit constans martyr Christi, Testem inuoco omnipotentem Deum, & uos omnes obsecro, idem pro me in terribili die iudicij attestari, quod hic moriturus publice, profiteor me hanc inobedientiam & renitentiam contra domini nostri Regis uoluntatem, non ex aliqua pertinacia, malitia, siue animo rebellionis committere, sed solummodo ob timorem Dei, ne eius maiestatẽ offendam supernam, eò quod sancta nostra mater

Ecclesia aliter decreuit & statuit, quàm ipse rex uester cũ suo Parlamento ordinauit, per quod obligatus sum in cõscientia mea, etiam paratus & non turbatus, hæc, & omnia quæ possunt infligi tormenta, pati potius, quàm Ecclesiæ doctrinæ aduersari. Orate pro me, & misereamini fratrum meorum, quorum Prior fui indignus. Et his dictis, inducias petijt à lictore, donec finisset ora-
Psal. 10. tionem suam, quæ erat: In te Domine speraui, usque: In manus tuas, inclusiuè. Qua dicta, & signo dato, euersa est scala, & sic suspensus erat. Et mox unus astantium, antequam sancta eius anima exiret á corpore, abscidit funem, sicq́; decidens in terram, paululum palpitare & respirare cœpit.

Tunc in alium locum adiacentem tractus fuit, ubi uestibus omnibus uiolentissime extractis, nudus super predictum uimicillum siue traheam rursus distenditur. In quem mox cruentus lictor nefarias suas manus misit. Primo eius uerenda abscidit, deinde uentrem eius dirupit, & uiscera uniuersa, cor quoque & omnia interiora sua euulsit ac proiecit in ignem: Ipso interim beatissimo patre nostro, non solum non rugiente clamoribus, præ intolerabili illo dolore, uerũ etiam

econtra

econtra per hoc totum tempus, donec cor eius erutum erat, continue orante, & supra humanum modum patiẽtissime, mansuetissime et tranquillissime se habente: ita, ut mirarentur nõ solum præsides, uerum etiam omnis plebs, quæ uidebat. Et in ultimo spiritu constitutus ac pene euisceratus, dulcissima uoce clamabat. Pijssime Domine Iesu, miserere mei in hac hora. Et (ut fide digni uiri affirmauerunt) tortori dixit, in ipsa euulsione cordis sui, Bone Iesu, quid facies cum corde meo? Et hęc dicens, spiritũ exhalauit. Postremo caput eius abscisum erat ac truncatum, corpus in quatuor partes diuisum. Hoc modo iste sanctus filius uester, fidelis inuentus est usque ad mortem, reuerende pater. Migrauit autem ex hoc mundo ad Dominum, quarto die Maij, Anno Dñi 1535. ętatis suę quadragesimo octauo. Prioratus uero sui quinto, tanquam pastor bonus, qui animã suam posuit, nõ solum pro ouibus suis, Ioan.10. sed & pro iustitia & fide Dñi nostri Iesu Christi.

Isto sancto patre ita occiso, alij duo prænominati uenerabiles patres, Robertus, & Augustinus, cum quodam religioso uiro, nomine Reginaldo, ordinis sanctæ Brigittæ, eodem crudelissimo genere mortis ipso instãti successiue uexati,

uita

uita hac fuerunt priuati: Quorum omnia mor-ticina caldarijs sunt iniecta, & aliquantulum lixa, & sic demum per diuersa loca ciuitatis suspensa. Et unum brachium patris nostri ad portam domus nostræ suspendebatur: Quod quidem brachium, pendebat ibi usq; post duos dies transmigrationis nostræ in Babylonem. Tertio aũt die contigit duos ex nostris per illam portã transire: unum recedendo à domo nostra, & alterum accedendo. Et dum per euentum obuiationis mutuæ consisterent sermocinando, illud sanctissimum brachium decidit ad terram, nullo alio uidente, quod ualde raro inibi uisum est propter frequentationẽ uiatorum. Idcirco quasi pro miraculo illud nos suscepimus, & in loculo posuimus cum sanguinolento cilicio siue indusio eiusdem patris nostri, in qua martyrizatus fuit, & cum causa ipsius mortis descripta, per manus sancti Vuilhelmi ex Meuwe, quam ille misisset ad reuerendum patrem, præsidentem in domo uestra, si uita comes fuisset. Loculum autem reconditum in subterraneo loco reposuimus, donec congreget Deus congregationem populi sui, & propitius fiat. Hoc genus mortis & supplicium eos subijsse, palam est: hancq; esse cau-

ſam & occaſionem necis eorum & non aliam, non ſolum teſtantur actus & ſtatuta Parlamenti, uerum etiam ipſe ſanctus pater noſter. Poſtq̃ enim ſententia mortis ſubeundæ in eum data fuit, omnia interrogata & reſponſa ſua in hoc negocio, ſcripſit propria manu in pugillari: Quem pugillarem miſit ad patrem Vuilhelmum iam dictum, procuratorem domus noſtræ, qui mihi miſero dedit eundem, quem & ego poſtmodum cuidam Hiſpano, uiro probo & deuoto, nomine Petro de Bardis, contuli: Qui mihi promiſit, eundem pugillarem cum portiuncula induſij ſancti patris noſtri, ſanctiſsimo domino Papæ, aut reuerendo patri tunc præſidenti in domo ueſtra, ſe miſſurũ. Hæc idcirco retuli, quia aliqui mediocris cenſuræ dicunt, ſanctum patrem noſtrum cum fratribus ſuis conſpiraſſe in mortem domini regis, & ideo ultionis iuſtæ ſubijſſe ſententiã. Quod penitus falſum eſt. Et quid egemus teſtibus? Nos ipſi, qui uiuimus, qui relinquimur, audiuimus ex ore ipſius domini Cromwell cauſam. Et oppoſuit nobis eandem, quoties ad nos uenit, ſub eadem forma & cum eiſdem uerbis. Synceriter, integre & ſine aliqua ſimulatione, iureiurando abnegabitis authoritatem Papæ,

& omniū superiorum uestrorū, sicut supra recitaui.

De trium aliorum Patrum trucidatione, & residuorum afflictione continua, Cap. XI.

IS sanctis ita trucidatis, ob hanc quoque causam infra tres sequentes hebdomadas, quidam infimæ conditionis homines, & nullo nomine digni, ad præfatum domini regis Vicarium accesserunt, postulantes ab eo authoritatem, plures Carthusienses illudendi & affligendi. Qua libenter concessa, concito ad nos uenerūt gradu, ac tres alios uenerabiles patres (qui capita remanserant) rapuere, scilicet patrem Hunfridum Middelmore, tunc Vicariū existentem, & antea procuratorem domus: patrem Vuilhelmum ex Meuwe, remotū à Vicariatu procuratorem factum, & patrem Sebastianum Nendegate, sacerdotē & monachum eiusdem nostræ domus: hos tres illi immisericordes duxerunt ignominiose ad fœtidissimū carcerem, ubi illos per duas integras hebdomadas cathenis ferreis circa colla & crura iniectis, constrinxerūt, & alligauerūt eos durissime, cum maxima crudelitate, erectos

ad

ad postes & columnas domus, absque ullo releuamine uel solutione, pro quacunque necessitate facienda. Illis hebdomadibus transactis, præsentati erant concilio seorsum, ubi interrogati fuerunt de eodem articulo, ob quem pius pater noster antea peremptus fuerat. Et eodem modo eis proponebatur, quo & patri. Cumque se nolle decretis & cõsuetudini sanctæ matris Ecclesiæ contraire, cõstantissime ꝓfiterentur, eisdem supplicio, tormento, & morti adiudicati sunt, & eadem infra decem dies passi sunt, quæ & pater. Hi tres iuuenes erãt ætate, senili tamen animo, gratia & uirtutibus pleni præclaræque prosapiæ, & tertius eorum, pater Sebastianus, fuerat enutritus in domo domini Regis, omnes apprime docti, & magnæ cõstantiæ, audacter allegantes de scripturis sanctis ante tribunal Iudicũ, quòd Rex nõ potuit sibi uendicare ex debito & authoritate iuris diuini, illam supremitatẽ & primatũ Ecclesiæ, quam Papæ & sacerdotibus tribuit Iesus Christus Dominus noster: iuerunt que ad mortem quasi ad epulas, suscipientes eam cum maxima mansuetudine & patientia cordis, alacritate corporis, & hilaritate uultus, spe uitæ æternæ, Anno Domini 1535. die XIX. Iunij.

 A morte

A morte istorum sanctorum fratrum nostrorum, duo fluxerũt anni, priusquam plures incarcerabantur, non tamen sine ingenti nostra tribulatione. Iam enim aduenerat tempus, quale non fuerat à diebus antiquis. Antea alij pugnauerunt pro nobis, & nos siluimus: modo uero extrema necessitas compulit unumquenque, pro se rationẽ reddere, & super custodiam suijpsius stare, omnibus alijs adiutoribus interdictis, & à nobis exclusis. Nam non deerat certamen nobis, ne una quidem hora per quatuor continuos annos præteritos, qua à tribulationibus liberi esse potuissemus: aut foris erant apertæ pugnæ, aut intus timores, præ expectatione superuenturæ tribulationis. Mors desiderabatur, sed fugiebat à nobis. Nam tædio nos superare nitebantur. Præpositi regimini domus à captione sancti Vicarij & suorum sociorum, erant duo sæculares, qui sæculariter secundarie & nimium inhumane tractauerunt conuentum. Pascebant semetipsos satis delicate, sed conuentũ fame & siti pauerunt. Auferebant enim cibaria ab eis, constituentes eis parum casei, aut modicum quid tale pro alimonia qualibet die: Introduxerunt quoque non Hebræos, sed ebrios, non à uino, sed à malitia, qui illuderent

illuderent & colaphis cæderent nos ubicunque potuerunt apprehendere: Subintroierunt & alij exploraturi libertatem noſtram. Habuimus tamen tantam fiduciam & audaciam, quod auſi fuimus ſcripturis & rationibus dimicare contra talem regem. Cumq́ꝫ reperiſſent, quod fons, qui influebat aquæductum noſtrum (conſtantiam dico & fortitudinem illorũ, qui non ceciderunt) à parte auſtrali extra ciuitatem dirigeretur in nos (nam per gladium ſpiritus, quod eſt uerbum Dei, & teſtimonium autenticorum doctorum, defendebant ſe uiriliter fratres, parati ſemper ad ſatisfactionem omni poſcenti eos rationem de ea, quæ erat in eis, fide & ſpe) hunc aquæductum bellantes in nos inciderunt. Abſtulerunt enim à nobis libros, quos habuimus in cellis noſtris, ut per hoc inermes & aridi à ſiti efficeremur. Erãt tamen non longe à muris fontes ſaluatoris, ex quibus furtim hauriebatur in gaudio aqua ſalutaris ſapientiæ, ſalientis in uitam æternam: cui non potuerunt contradicere, nec ipſam tollere omnes aduerſarij noſtri. Et, quod omittendum non eſt, quamuis aliqui noſtrũ ita ſe munierunt clypeo doctrinæ, plæriſq́ꝫ tamen illorum plus contulerunt, & acutius ac intimius tranſgladia-

uerunt corda aduersariorum nostrorum, sancta innocentia & simplicitas, quibus armati, terminos, quos posuerunt patres nostri, noluerunt transgredi, sed ut sancta mater Ecclesia eos docuit, hoc firmiter se tenere semper decreuerunt, & ore confessi sunt.

Insuper præter omnia prædicta mala, insistebant Consiliarij domini Regis, qui creberrime ueniebant ad nos, cum minis & adulationibus, ut à proposito deflecterent nos, qui frequenter nobiscum tam diu in capitulo manserunt, quod nec uesperas nec matutinas in Ecclesia cantando persoluere poteramus, propter tardum eorum digressum, per quæ maximum tædium intulerunt conuentui: Pręter quotidianum eiulatum, & fletum parentum & amicorum aliorumq; superuenientium, qui moliebantur suis sophisticis argumentis, & persuasionibus separare nos à charitate Christi. Tunc tempus probationis & experientiæ aderat, ad quid quenque sua traheret uoluptas, ad Deum, an ad Diabolum. Libertas carnalis (quæ est uera Dæmonum & uitiorum seruitus) concedebatur omnibus exire uolentibus: sed gratias Deo, tanta erat ibi sanctitas uitę,
constantia

conſtantia in animo, modeſtia in uerbis, hilaritas uultus, alacritas in operibus, & tale moderamen in omnibus, quod conturbati ſunt omnes, qui uidebant eos: Quanquam Priore orbati erant externo, & pupilli facti abſque patre, unicuique tamen ſua conſcientia Prior erat, interne dirigens ac inſtruens eos in omnibus. Super quæ attonitus ille Vicarius Regis, nolens uinci à bono, quatuor ex noſtris quadam die Dominica iuſsit rapi extra conuentum, dum eſſent in celebratione ſummæ Miſſæ, & deduci ad Eccleſiam Cathedralem, ubi concurſus totius ciuitatis frequentabatur, ubi etiam omnes nobiles & primates totius regni eodem die aderant, propter ſermonem declamandum per quendam reuerendum patrem & Epiſcopum. Quo cum noſtri adducti fuiſſent, in loco celebri ſtatuebantur, adhibita etiam diligenti cuſtodia uicecomitum ciuitatis, ſermoneq́ꝫ finito, remiſsi erant domum. Non pertinet ad rem, ſcribere quæ audierunt, ſed hoc tantum, quod non profuit illis ſermo auditus, non admixtus fidei, ex his quæ dicta erant à paſtore ad ipſos.

¶ De constantium fratrum separatione: De X. fratrum incarceratione & morte, deq; remanentium fratrum deceptione, ut iurarent in uerba Regis, Caput XII.

Onsyderantes itaque domini Regis Consiliarij cassam fore omnem suam industriam & laborē, & quod nullo modo peruertere eos possent, iniqua pietate commoti, separauerunt eos ab inuicem, emittentes tres ex prædictis quatuor, adiuncto & alio (qui fuisset quartus prima die, si non sacerdos hebdomadarius eadem die extitisset) in duas alias domus nostri ordinis, in extremis regni partibus, quarto die Maij, Anno Domini 1536. eodem scilicet die, quo & sanctus pater noster passus est, anno euoluto. In hoc autem mense, & mense Iunij, per continuos quatuor annos, maxime efferbuit impetus tribulationis nostræ, quamuis & alijs temporibus non delectabamur magnopere in multitudine pacis. Anno enim Domini 1534. prima incarceratio patris nostri accidit, in mense Maij. Eodem mense,

ſe, anno ſequenti, paſsio eius fuit facta, & incar-
ceratio ſancti patris Vicarij cum ſocijs ſuis. Ter-
tio anno hæc prætacta diſperſio fratrum, quæ
facta fuit non ſine lamentabili præuia moleſtia,
& perturbatione totius conuentus. In quarto
quoq; anno menſe Iunij, alia incarceratio decem
in ſimul fratrum, ut infra patebit: In quo etiam
menſe, anno ſecundo, paſſus eſt ſanctus pater
Vicarius, cum ſuis ſocijs. Et quemadmodum le-
gitur, omnes perſecutiones ſancti Thomę Can-
tuariēſis Epiſcopi, ferijs tertijs accidiſſe: ita & in-
carceratio & interemptio ſancti patris noſtri.
Paſsiones inſuper reuerendi patris ſancti Ioan-
nis Epiſcopi Roffenſis, & beati domini Thomæ
Mori, exequutæ fuerunt ferijs tertijs. Pater no-
ſter cū ſuis, ut patet, Epiſcopus Roffen. 10. Calen-
das Iulij, anno Domini 1535. Et dominus Tho
mas Morus ſexto die Iulij eodem anno, perem-
pti ſunt. Sed ad rem reuertamur.

Noſtris quatuor ita eiectis & diſperſis, cogi-
tauerunt Conſiliarij cogitationem peſsimam, ut
inferrent manum ſuper eos, qui deſerti fuerunt,
quaſi fuiſſent abſq; muro, uectibus & portis. Et
uenerunt cum inhiante ore rapere & diſpergere
gregem, ſed benedictus Deus, qui non dedit

eos in captionem, dentibus eorum manserunt immobiles, firmati supra petrã. Tunc miserunt octo illorũ ad quandam domum ordinis sanctę Brigittæ, uocatam Syon, distantem à ciuitate septem miliaribus, ut ab inhabitantibus in ea persuaderentur, consentire Regi. Erant eñ ibi multi uiri famosi & religiosi certe, & isti frenauerunt ac restrinxerunt audaciam & constantiam iuuenum nostrorum, hac solummodo occasione. Supremus nanque confessor ac rector illius conuentus, in extremo mortis articulo constitutus erat, tempore eodem, quo fratres nostri inibi extiterunt: Qui conuocans eos ad se, ait. Obsecro uos benignissimi fratres, ut mihi ignoscatis. Ego enim sum reus, & causa mortis reuerendi patris uestri: Ego animaui eum ad cœptum propositum mortis subeundæ, pro causa, qua & ipse passus fuit, & uos huc adducti estis. Modo tamen aliud inij consilium, & conuenientem non fore causam illam mortis subeundę perspicio. Quibus auditis, aliqui ex nostris, quasi seni ac iudici populi, & in extremis iacenti crediderunt ei. Sed domum reuersis, renitebatur conscientia, renueruntque tunc obedire uoci incantantis. Quod domini Regis Consiliarij uidentes, qua-

Hic Diabolus per hunc uirũ locutus est, sicut olim per serpentẽ Euam seduxit astutia sua: Hic eos decipit mendacijs suis, sicut falsus propheta uerum Dei prophetam seduxit, quem Dominus ad Hieroboam misit.

ſi ſagittis paruulorum plagati, uerſi ſunt in furiam, & domus euerſionem comminati ſunt, niſi conſentirent. Noluerunt per hos tres annos mittere in eos manus mortis, quàm diu ita omnes adunati fuerũt. Triplex funiculus non facile rumpitur. Hoc quoq; prędictũ erat nobis, à uiro eximiæ ſanctitatis in domo noſtra, qui moriebatur diu ante hoc tempus, cui tum omnipotens Deus ea, quæ pateremur, in ueritate reuelauerat. Qui dicere nobis cõſueuit, Nolite terreri fratres, ſitis unanimes in domo & in Domino. Nunq̃ dominabuntur uobis inimici ueſtri, donec diſſentieritis abinuicem. Horum uerborum ueritatem iam euidentiſsime experti fuimus.

Nunc enim cecidit corona capitis noſtri. Diuiſa quippe eſt maceria: una pars ſequebatur Hieroboam, qui peccare fecerat Iſraël, et altera adhęſit domui Dauid, memorans iuſtitiæ Dei ſolius, quam didicit à iuuentute ſua. Vna pars conuentus, uidentes anguſtiam rei periculum ſubuerſionis domus imminens, & ꝙ nihil profecerint in reſiſtendo, ſed totus mundus poſt regem abijt, tædio affecti, commiſerunt ſe in periculo miſericordiæ diuinæ, licet non abſq; graui conſcientiarum ſuarum læſione, & cum multis lachrymis

consentientes regiæ uoluntati: Idq; ob hoc solū-
modo, ne deleretur una tribus ex Israël. Accepe-
runt sacramentum iuramenti, dicentes in cordi-
bus suis Domino dum proponebatur. Tu scis
Domine, q̄ falsum & iniquum sit, quod isti ex-
torquent à nobis: Tu scis etiam, q̄ exceptiones,
alleuiationes ac epikeias allegauimus, & illi no-
bis consenserunt: Tu insuper uides angustiam
temporis, & q̄ minantur euersionem domus, si
non consenserimus. Sed pellem pro pelle, &
Iob 2. cuncta quæ habet homo, dabit pro anima sua:
Non sunt facienda mala, ut eueniāt bona. Cum
corda omnium nosti, & q̄ libenter reniteremur
eis, obsecramus clementiā tuam, ut modū istum,
quem exequimur forinsecus in positione manu-
um nostrarum super librum sancti Euangelij, &
eum osculando, non respicias, neq; accipias qua-
si affirmantes simus siue consentientes regię uo-
luntati, sed tātummodo suscipias in uenerationē
sacroR uerborum in Euangelio descriptorum,
hanc externam nostram simulationem, ob præ-
seruationem domus, si tuæ bonitati placuerit.
Hæc est qualiscunq; licet friuola excusatio, quam
pro titubantibus allegare possum. Et certissime
scio, q̄ re uera ita acta sit: Sed non in hoc iustifi-
cati

cati ſumus, nolo recitare hiſtoriam Naaman, nec aliud inſerere de libro Baruch, ad hanc ſimulationem nos inducens, ne declinem cor meum ad excuſandas excuſationes in peccatis, ſciens quod ſcriptum ſit: Niſi iuſtitia ueſtra precelluerit iuſtiam Scribarum & Phariſæorum, non intrabitis in regnum cœlorum.

Et hoc in ueritate comperientes reſidui de cõuentu, noluerunt facere preſeruationem lapideæ domus precioſiorem q̃ ſe, ſed præponentes ſtatim materiali domui ſalutem animæ ſuæ, cuncta quæ habuerunt, libenter dederunt pro anima ſua, & nullam ſuſcipere uoluerunt redemptionẽ per aliquam ſimulationem, ſed conſtanter contradiexrũt Regi, ut meliorem inuenirent reſurrectionem, & domum non manufactam haberent in cœlis. Numerus iſtius reſiduæ partis fuit denarius, tres ſacerdotes, quorum unus uocabatur Richardus Beerer, alter Thomas Iohunſon, & tertius Thomas Greenez, unus Diaconus, uocatus Ioannes Dany, et ſex conuerſi, qui fuerũt, Vuilhelmus Grenewode, Thomas Scryuẽ, Robertus Salte, Vualterus Perſon, Thomas Redyng, & Vuilhelmus Horne, omnes profeſsi eiuſdem noſtre domus Londonienſis. Et hi om

nes retrusi erant quarto Calen. Iunij, anno Domini 1537. in carcere fœtidissimo, in ciuitate uocata Nenugate, ubi omnes in breui, uno excepto, propter squalorem & fœtorem carceris moriebantur. Quod audiens ille prænominatus Regis Vicarius, admodum ęgre tulit, duriusque uexaturum se eos, si uixissent, cum magno iuramento affirmabat: Ille autem frater conuersus superstes, in carcere nomine Vuilhelmus Horne, per quadriennium ibi mansit incolumis. Tandem eductus, quarto scilicet die Nouembris, anno Domini 1541. morte, quam & reuerendus pater noster passus est, & ipse finiuit uitam suam, euisceratus & in omnibus dilaceratus membris, sicq; patrem sequuta est sua proles, inter omnes diutissime & durissime uexatus, & necatus pro amore Iesu, & pro fide sponsæ suæ Ecclesiæ Catholicę, potius quàm falsum dicere aut iurare uoluisset.

¶ *De duorum residuorum fratrum suspensione, & finali conuentus & domus desolatione,*
Caput XIII.

Præterea

PRæterea dum hæc ita circa nos agerentur, facta est cõmotio magna in regno, & insurrectio uulgi aduersum Regem: Qua sedata, quidam nobilis, uicinus illi domui, ubi duo predictorum quatuor dispersorum fratrum hospitabantur, adijt præfatum Regis Vicarium, suggerens ei, illos duos monachos Carthusianos domus Londoniensis, quos miserat in aliam domum eiusdem ordinis, prope uillam de Hulle, adhuc rebellasse, nolentes obedire Regis imperio. Quod ille audiens, dedit ei potestatem tractandi eos secundum legis rigorem. Qui desiderata & præoptata iussa completurus, adduxit eos foras in ciuitatem Eboracensem, ubi coram duce Nortfolcie, in tempore, scilicet quinto Idus Maij, anno Domini 1537. tritici reddiderunt mensurã, suspensi erant in cathenis, donec omnia ossa eorum ab inuicem deciderent. Horum nomina fuerũt, Ioannes Rhochester et Iacobus Vuannert, ambo monachi sacerdotes et professi ex domo nostra Londoniarũ. Alij duo cum eisdem expulsi, in aliam partem regni post integrum annum & dimidium, per uisitatores ordinis limitatos & constitutos, ab ipso Regis Vicario missi fuerunt,

runt, ad prædictam domum ordinis D. Brigittę, ubi aliqua disceptatione cum eisdem habita, incidebant tandem in illam simulationem (quibusdā epikeijs adhibitis) in quam & cęteri consentientes regiæ uoluntati, spei quidem frustratæ innixi, uanisq; persuasionibus & promissionibus illecti, abstracti, & seducti. Promittebatur enim indelebilis inconcussaq; stabilitas & præseruatio domus, nobis cōsentientibus regię uoluntati. At nullam citius deleuerunt.

Infra annum enim, postquam nos consenseramus, irritum illi fecerunt suum pactum. Omnes nanq; nos expulerunt à domo, duxeruntq; in Babylonem. Numero quidem duodecim professos monachos, tres hospites, & sex conuersos professos, Anno Domini 1539. die decima quinta Nouembris, die inquam amara ualde, qua hæreditas nostra uersa est ad alienos, domus nostra ad extraneos, factaq; domus struthionū, lupanar, prostibulum, diuersorium scortantium, & frequentatus locus palæstrarum & lusorum. In Ecclesia autem regia tentoria & arma bellica reponebantur, imagines non solum sanctorum, sed etiam sancti crucifixi cultellis cōciderunt, & pedibus conculcauerunt: super altaria

ria sancta saltantes, choreis luserunt & aleis, ac alia plura detestabilia & nefanda in illo loco sacro, potius deflenda q̃ recitanda, commiserunt. Anno tamen penultimo transacto, mundata est domus nostra ab his spurcitijs, & data cuidam militi, nomine Edimardo Northe, qui inibi iam sibi construxit palatium, de Ecclesia triclinium suum fecit, & propemodum totum claustrum euertit.

Hæc est summa legationis meæ, Reuerende Pater, & ille est somnus, quem dedit Dominus dilectis suis, filijs uestris, quoniam fructus est iusto. Itaque iudicauit eos Deus in terra, ut fructum plus afferrent in patientia, & maiorem gloriam acquirerent in hæreditate Domini: quam à Deo datam esse his sanctis suis, qui fidem suam nunquam mutauerunt ab eo (quibus cooperantur omnia in bonum diligentibus se) non ambigimus.

¶ *De reuelationibus, quibus Dominus sanctos Martyres suos post mortem glorificauit, Cap. XIIII.*

Rætermittens autem legem & testimonia, etiam internam certificationem & testificationem in spiritu quibusdam ex nostris factas, de uita & gloria sanctorum martyrum nostrorum, paucis tangã quoddam miraculum, deinde manifestam uisionem & aliam reuelationẽ, ut sciatur in gentibus semẽ eorum, et germen eorum in medio populorũ, ac omnes uidentes & audientes, cognoscant quia isti sunt semen, cui benedixit Dominus. Quidam frater erat, nomine Richardus Crotes, in domo sanctæ Annæ nostri ordinis, sita iuxta ciuitatem Conuentriæ, qui in breui post mortem sancti patris nostri, & prædictorum fratrum, prægrauatus tentationibus uariis, incidit in laqueum Diaboli, desperando de misericordia Dei, destinauitque se mergere in piscinam quandam, quæ erat in horto conuentuali. Ad quod perficiendum, exiuit cellam suam intempestæ noctis silentio, circa horam quidem nonam: perueniensque ad dictum locum, uoluit

Esa. 61.

it se statim immittere, & non potuit: Perambulansque super ripam fluminis huc atque illuc, usque ad horam undecimam, sæpe tentauit suum iniquum conceptum perficere, sed semper præpediebatur. Cumque conueniente ad matutinas conuentu, ipse tardaret uenire, egressus est infirmarius accersitum eum, eóque non inuento in cella, significauit Priori: Qui cum alijs ueniens in cellam absentis, uiderunt scalam innixam muro horti cellæ suæ, per quam suspicati sunt illum fugam fecisse, hanc tamen nutu Dei unus illorum scandens, introspexit in hortum conuentualem. Et ecce uidit statim circa piscinam lumen magnum, quod cum patri suo Priori alijsque astantibus indicaret, cucurrerunt illuc omnes cum festinatione. Quo ingressi uiderunt fratrem ambulantē in una parte piscinę, sępe conantē se mergere, & semper repulsum, lumenq́ magnū non omnes, sed duo tantū eorum uiderunt in altera parte, in qua affirmabant pro certo, uidere se etiam patres nostros omnes qui passi fuerant, intromittentes se inter fratrem & aquam, quotiescunque attentauit se immergere uel immittere. Cum uero isti approximarent ripę piscinę, disparuit lumen, cōprehensumq́ fratrem, toto corpo-

re trementem, uixque loqui ualentem, duxerunt in cellam ſuam, ubi pyra accenſa, & ſpiritu eius aliqualiter refocillato, interrogauerunt eum, quid nam facere intendebat. Reſpondit ille, ſe perrexiſſe illuc, ut ſe immergeret, & citius liberaretur ex hac mortali uita, ſciens damnatum ſe eſſe, ſed non potui, ait. Detentus enim eram à quibuſdam, qui me introgreſſurum impedierunt, & ſe ſemper interpoſuerunt inter me & aquam: tamen neminem uidi, nec ſcio qui nam erant. Reuerendus pater illius conuentus, qui etiam huic ſpectaculo aderat, propalauit hoc quibuſdam fratribus in domo noſtra, addens inſuper eundem fratrem liberatum fuiſſe immediate à grauiſsima ſua tentatione.

Modo ad reuelationem uenio. Duo erant fratres in noſtro clauſtro Londonienſi, pio & familiari amore adunati. Contigit autem unum illorum, nomine Robertum Fabri, in breui poſt mortem reuerendi patris noſtri decidere in lectum ex infirmitate, qua deniq; & mortuus eſt. Ad quem ægrotantem acceſsit alter, nomine Ioannes Darley, ſibi ualde familiaris uiſitandi gratia, qui inter cætera dixit infirmo. Dilecte frater,
uiam

uiam uniuersæ carnis iam pergis, te intime obtestor, quod quando bene tibi fuerit, huc reuertaris Deo ita disponente, & indices mihi quid actum sit cum patribus nostris, & in quo statu sint. Respondit alter se facturum quod petierat, si ita fuerit uoluntas in cœlo. Post unam septimanam appositus est infirmus ad patres suos, iamque quintus dies post eius obitum aduenit, & alter frater, qui uiuus erat et incolumis, deambulabat in cella sua circa horam quintam in aurora, orans & quid salubre ruminans in mente sua. Apparuit subito frater, qui erat mortuus in ueste candida, & factus est socius itineris. Qui requisitus, quis esset, respondit: Frater uester, qui tali die migrauit ex hac uita. Interrogatusque quomodo secum esset, & cum patribus nostris, Bene (ait) mecum est. In cœlesti gloria sum, fruens Dei uisione gloriosa, Gratias ago Deo meo: sed in multo minori & inferiori gloria sum constitutus, quàm patres nostri, qui passi sunt. Illi enim sunt in magna gloria, pro martyrij palma coronati. Et pater noster Prior huius domus, habet unam coronam præ cęteris splendidiorem. Hoc dicto disparuit

Hæc uisio postmodum relata fuit Consilia-

rijs domini Regis, qui accersito fratre, cui ostensa fuit, post multas inquisitiones & exprobrationes comminati sunt ei, ne cuiq; eam intimaret, uestræ tamen Fraternitati illam retuli, quo certiorem eam facerem, de gloria retributionis eorum in hæreditate Domini, tametsi illa per legem magis & testimonia innotescere queat, cum passi sint pro ueritate & iustitia, cui ex debito promissionis diuinæ debetur regnum cœlorum: de qua iustitia dissonum est me loqui, cum sim iniustus & eam dereliqui. Et certe si erubescere possem, & mihi non esset cor prauum & malignum, immo diabolicum, mihi præ dolore & confusione magis liberet plorare, q̃ scribere, consyderanti, ubi sum & ubi non sum, quę habeo & quæ amisi, quo tendo & unde excludor. Sed condoleat obsecro sanctitas uestra miserię meę, & subueniat mihi apud altissimum suis sanctis orationibus, ne Dominus erubescat me, cum uenerit in maiestate sua coram Deo & angelis suis, quem ego multipliciter erubui, & enormiter inhonoraui prauis actibus meis: Et constituat mihi locum habitationis in domo N. (cuius reuerendi patris Prioris, & deuoti conuentus importuna interpellatione, hoc scribendi onus assumpsi) ubi re-

condam

condam & tegam perfecta pœnitentia pullos meos, quos genuit mihi miseria mea in terra captiuitatis meæ, & recuperem annos per gratiam Dei, quos comedit locusta in iniquitate & malitia mea. Idem opto pro quodam deuoto fratre, nomine Ioanne Perdon, qui simul mecum peregrinatur in terra aliena, hospite in domo nostra Londoniarum, tempore ipso dissolutionis: & pro quodam fratre conuerso, nomine Hugone Taylour, eiusdem nostrę domus Londoniarum professo, qui mecum huc aduenit. Et hoc munus non sculptum & politum, sed insciolũ & agreste, non de manu offerentis aurum uel argentum aut lapides preciosos, sed de uitulo nouello, cornua producente & ungulas, placido ac sereno uultu accipiat quæso benigno animo. Valeatque reuerenda Paternitas uestra, quam seruet incolumem cum omnibus suis in uitam ęternam pius & misericors Iesus Christus Dominus noster, Amen.

Hæc habui, quæ in præsentiarum de sanctis illis Martyribus commemorarem, summa tantum rerum secutus fastigia. Nam singula ad longum referre, quę ipse quidem non ex aliјs accepi, sed præsens comperi, quorumque omnium pars ego magna fui, nimis & mihi & Lectori fuerit tędiosum, cui rei gestæ historiam simpliciter ob oculos ponere, nō longis ambagibus uel exquisitis commentarіјs onerare uisum nobis fuit. Illud tamen uelut auctarіј uice adіјciendum putaui, quo'd nemo eorum, qui nobis perniciem, exitiumq́ machinati fuerant, diu superuixerit, diuturnamque uoluptatem ex suis istis facinoribus perceperit: cum non multo post omnes uel uiolenta eaq́ ignominiosa morte perierint, uel alioqui ad summam egestatem peruenerint, inq́ extremas uitæ humanæ calamitates inciderint. Nam ipse Thomas Cromwel, Vicarius Regis, infra biennium à nostræ profligationis tempore propter crimen læsæ maiestatis, capite mulctatus est. Custodes uero domus nostræ, ad inopiam & mendicitatem relabentes, miserè uitam suam finiêre. Item mulier quædam ex contemptu & pertinacia Ecclesiam nostram ingressa, nobis sacrum facientibus, infra quintum diem infœliciter

ter, hoc est, in magno acerbissimorum cruciatuum dolore expirauit. Adeò uerum est, quòd ait Psalmista: Preciosa in conspectu Domini Psal. 115.
mors sanctorum eius, ut quæ & finis sit laborum, & uictoriæ consummatio, aditusque & ianua ad uitam sempiternam. Sicuti è contrario mors impiorum pessima est, quorum & natiuitas mala, & uita quidem tanto peior, quanto ipsi sanctis martyribus insuper cœlesti gloria constitutis, post decursum istud afflictæ militiæ spatium, sunt inferiores: quippe quorum meritis ipse Dominus Deus, tanquam iustus iudex, æterna destinauit supplicia, idque in ipsa flagrantis indesinenter gehennæ abysso, à qua uos misericorditer tueri non dedignetur Dominus noster Iesus Christus, unicus nostræ salutis reparator.

AMEN.

S PRE.

PRECATIO.

O pie cunctorum pater & miserator Iesu,
Largifluusq; omnis fons & origo boni.
Qui clipeo fidei confirmas corda tuorum,
Vt sanctum celebrent nomen ubiq; tuum,
Despiciantq; undas, ferrumq; ignesq; crucesq;,
Verbera carnificum, uulnera, probra, neces.
Dummodo persistant precioso in amore perennes,
Quo mens ardescit tota sacrata tibi.
Nos quoq; magnanimos præ te contemnere mundi
Omnia, perficias seu bona siue mala.
Vt cum martyribus quondam fœliciter istis,
Contingant nobis gloria, uita, decus.

Carmen insigne, De institutione ordi- nis Carthusiensis.

Insolidum, sed grande tamen cunctisq; tremendum,
Iudicium in terris prodidit ecce Deus.
Doctrina uitaq; simul clarißimus olim,
Doctor obit funus maxima pompa colit.
Dumq; sacerdotum solemnia personat ingens
Turba, Caput feretro protulit ille suum.
Voceq; terribili sese (est res mira) profeßus,
Iusto accusatum iudicio esse Dei.
Exanimisq; iterum, finita hac uoce recedit,
Obstupuere omnes ac timuere nimis.
Quare aliam statuere diem qua corpus humetur,
Adfuit hic sapiens, insipiensq; simul.
Dumq; alius mirans, alij noua gesta recenset,
Exurgens iterum, subdidit ista dolens.
Iusto lata Dei de me est sententia nostri
Iudicio, his dictis uita repente fugit.

Obriguere

Obriguere omnes, dubijq; ad uerba sequentem
Vsq; diem seruatum, ossa tegenda uiri.
Fama uolat, diues, pauper, iuuenesq; senesq;
Accurrunt: funus iam sepelire parant.
Tunc alto mœstoq; simul clamore profatur,
Iusto damnatus iudicio ipse fui.
Hinc Bruno sex suasis socijs, deserta petiuit,
Ductor ad hoc arctum religionis iter.
Quos prius in somnis septem per sidera Hugoni,
Dignatus Deus est prodere Pontifici.
Qui Carthusiacos montes his ceßit amice,
Inclyta nunc quorum sanctaq; fama uiget.

SAPPHICVM CARMEN
Sebastiani Brant. LL. Doctoris, de laude
ordinis Carthusiani.

Spiritus sancti mihi gratiam da
Summe cœlorum moderator ô rex,
Ordinis laudes ualeam sonare
Carthusiani.

Ecquis ad uitam leuius beatam,
Quisue secure, citiusue tendit?
Tutius quis nam sua fata anhelat
Carthusiano?

Bruno tu fœlix merito fereris,
Qui uiam latam fugiens sinistræ,
Arripis dextram, prior atq; factus
Carthusianus.

Abdito quærens socijs receptis
Vt loco degas, eremum legebas,
Hortus insignis duce te rigatur
Carthusianus.

Spernis hæc mundi, bona quæ putantur:
Præteris cleri tumidos honores:
Quos queas plures habuisse, factus
Carthusianus.
Tu sacri iuris fueras peritus:
Paginæ sanctæ docilis magister:
Charus & multis, nihili ista pendis
Carthusianus.
Inter amfractus, dubiasq; mundi
Semitas: arctam peregre capescis
Et uiam certam propere insequutus,
Carthusianus.
Addo quod Papam uariasq; pompas
Curiæ temnens: Calabros adisti,
Hos doces normam, struiturq; turris
Carthusiana.
Nullus obstabat labor aut grauamen,
Quo minus semen iaceret salutis,
Corda fœcundans, bonus iste miles
Carthusianus.
Bruno tum demum uenerande claudis
Vltimam uitæ, peragisq; metam:
Pace transmigrans superas ad aulas
Carthusianus.
Regulam linquis satis eminentem
Patribus multis placidam sacratis.
Pontifex summus probat & decorat
Carthusianos.
Arce nec celsa potuit latere
Ciuitas, lumen modio tegi nec:
Crescit, & paßim procul auctus ordo
Carthusianus.

Non

Non rigor quondam Scythiæ, aut Canopi
Accolis maior, Nitriæue montis:
Quàm seruent casti modo, sobrijq;
Carthusiani.
Hactenus nunquam fluuio perhenni
Deserit fontis ueteris saporem,
Degener nunquam fuit ordo uisus
Carthusianus.
Vos odor Christi bonus, aggregatus
Ex cœnobitis & anachoretis,
Plane Baptistam tamen æmulantes
Carthusiani.
Mundus haud dignus fuit, ut teneret
Abditos cellis eremum colentes,
Pellibus cinctos capreis, melotis,
Carthusianos.
Lugeant quamuis spacio momenti,
Et licet semen iaciant gemētes,
Attamen læti ueniunt maniplis
Carthusiani.
Inclytos fructus parit & suaues
Arbor, hanc uitem probat hortulanus,
Palmites quæ fert uiridantis uuæ
Carthusiano.
Sabbata & fœdus Domini tenetis,
Estis eunuchi Domini uolentes,
In domo uobis locus est herili
Carthusiani.
Vnicus tecti tuguriq; custos,
Peruigil passer, meditans columba,
Et Pelicanus, eremi colonus
Carthusianus.

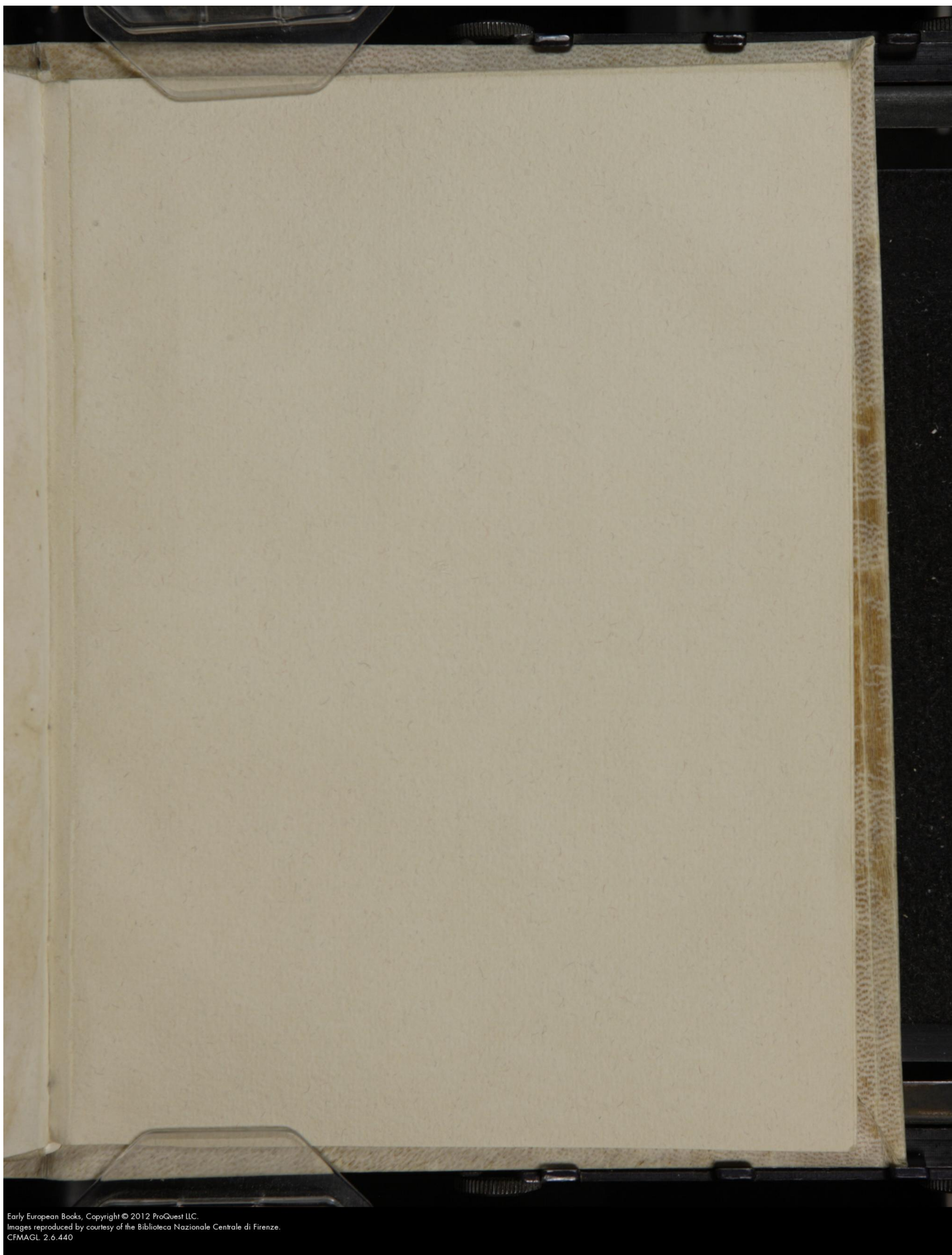
Turtur ô Christi speciose, mœrens
Tu gemis sponso uiduate charo,
Fronde non curas uiridi cubare
Carthusiane.
Respuis quicquid iubeat uoluptas,
Balneum uitas, teneros amictus,
Carnibus uesci fugis, abstinendo,
Carthusiane.
Ipse non quæris hominum diem, nec
Arrogas laudes populi caducas,
Gloriæ spernis stimulos inanes
Carthusiane.
Vnius flocci patriam, parentes,
Liberos, fratres, facit & sorores,
Atq; fortunæ bona cuncta temnit
Carthusianus.
Sæculi sordes fugit & prophanat
Et suam uitam, nihil ista curat,
Dulce nil Christo sine, nil amœnum
Carthusiano.
Qui iugum lætus teneris ab annis
Pertulit, solus sedet & tacebit,
Se super gaudet fore se leuatum
Carthusianus.
Veste procedit cito nuptiali
Obuiam sponso, manibus nitentes
Lampades gestans, oleo decoras
Carthusianus.
Excubat, longas meditatur horas,
Crastinæ nullus labor est diei,
Quidúe manducet, bibat aut fruatur
Carthusianus.

Inſuper carnem uiolant domando
Incolunt cellas, uigilant, precantur,
Abſtinent, corpus maceratum flagellis
Carthuſiani.
Vnius iuſſum tolerant Prioris
Quicquid mandat, peragunt uolentes,
Præcipit ſi quid grauius, faceſcunt
Carthuſiani.
Rarior caſus, facile inde ſurgunt,
Paruulos petræ propere atterendo,
Baltheo lumbos, uenereḿq; ſtringunt
Carthuſiani.
Id quod elongans facit hos ſubire
Clauſtra deſerti fugiunt, manentes,
Milites Chriſti lachrymis uacando
Carthuſiani.
Sint licet plures populo ſerentes
Pabulum, pauci faciunt, ſed eheu
Quæ docent ſolus opere iſta monſtrat
Carthuſianus.
Recte fœlicem, penitus beatum
Teque perfectum, ſine labe, dicam,
Iam Vale noſtri memor ordo ſancte
Carthuſiane.

FINIS.

Moguntiæ apud S. Victorem excudebat
Franciſcus Behem. Anno
M. D. L.

LXIX

0056477465

